

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik 's pontosan közölletik.

April 1jétől július 1jeig számitott évnegyedre postauton vagy szorgalom- és gyorskocsin is 3 fr. 20 krjával elfogad előfizetést a Jelenkor és Társalkodó szerkesztősége.

FOGLALAT: Magyar- és Erdélyország; (Névmagyarítások; hajdúvárosi új követek; debreczeni vásár, rebesgetés magyar nyelvi tanítószékéről Lipesében; A' tisztujtás közjoga f. évi mart. 2kai komárommegyeire is vonatkozva; Országgy. közlemény; pótlék a' 133d frdi tanácskozás részleteihez a' városi főfelügyelő jogaira nézve; 179d. ker. ülés a' bányai törvényjavaslat vizsgálatában a' 13d. cikkűl a' 40ig (50 — 153 §ig) jutott; 180d. ker. ülés pedig ugyanazon munkát 154 §tól a' 475ig haladt; 138d. rdi orsz. ülés az údv. felirás helyben hagyatott 's átküldetett; 135 és 139d. frdi ülésb. a' börtönrendszer 3dik részét illető rdi üzenet taglaltatott jeles előadásokkal 's a' mintabörtön újra megállapított a' büntetési scalával együtt; 181d. ker. ülésb. a' bányatörvénykönyv 4d. része is végre jutott. 19kén ülésűn; Bihar-megyei martiusi közgyűlésének nevezeteseb tárgyai; követválasztás iránti conferentia Mihályfalván 's korteskedések.)
Spanyolország (Podal a' fogoly követeknél; Pascual összeküvési részes; Olozagát Espartero nem fogadja el; az ország állapotja; Izabella 's a' cadizi hg jegyese)
Anglia (Albert hg; Abinger kinstári főbiró-halála követkevényei.)
Franciaország (Taiti tudósítások; Dupetit-Thaunars aligha elfogadja megfizetletését; vélemény a' spanyol kormányváltásáról.)
Olaszország (A' bordeauxi hg házassága; olasz szökevények Malta szigetén; az ausztriai ezrednek induló parancs.)
oroszság (pétervári hírek; cserkessz mozgalmak; Cseglóvszky életrajza.)
Aldu naitarományok (számos halálra ítéltetés; Szerbia ketés állapota)
Értesítő.

Magyarország és Erdély.

Öcs. 's ap. kir. fels. Andrasovics György ügyvéd 's János 's Károly vezetékek nevének Endrefyre 's Drahokupil Ferdinand esztergomi káplán, Drahokupil Sándor köz- és váltó-ügyvéd, Drahokupil Miklós tanuló és testvérek vezetéke nevének Drágyfya változtatását kegy. megengedni méltóztatott.

Hajdúkerület f. évi april első napján tartott követválasztó közgyűlésén a' leköszönt követek helyére Fogthü János alkaptányt 's Kovács Sámuel főjegyzőt emel az általános közvélemény.

Ipar- 's tőzserűgy. A' debreczeni sz. györgyi sokadalom a' gyár- és kézmű cikkekre, mint a' közelebb mult pesti, alul volt még a' középszerűsége is, mert egy árucaikk sem dícserehetett valódi kellettel 's a' szörnyű pénzszerzés miatt a' hitel vásárlott kereskedők sem teljesíthették előbbi tartozásait, juh- és birkabőrrel az e' vidéken jobbadán métegy miatt nagy számmal uralkodott dög miatt el volt ugyan árasztva e' vásár, még is jó áron keltek főleg a' sokadalom elején, vége felé azonban higgadt a' vételvágy; 30 fokú borszesz itezését még 4 pengő garason sem vették 's így még áresökkenését várják. A' marhabőr borsos áru volt, gubacsnak 120 fontos köble 6 fr. 30 kr. — 7 frig.

Lipesében magyar nyelv és irodalmi tanítószék-állítandást rebesget a' Bohemia.

A' tisztujtás közjoga.

(a' f. é. mart. 25 — Komárom megyeire — vonatkozva.)

Csodalékozásra méltó dolog, hogy annyi megyei, országos 's hirlapi vitatkozás után is hazánkfiak nagy részének olly ferde fogalma van a' választási és tanácskozási képességek felől, miszerint ezen képességeket összeszezarván azt hiszik: hogy minden, ki választási képességgel bír, egyszersmind tanácskozási képességgel volna felruházva. Ez okból nemcsak kívánják, hanem sokan tetteleg is követelik, hogy minden egyed, ki választási képességgel felruházott, minden előfordulható kérdésben, mint tanácskozó 's így mint bíró is léphessen föl. Hazánkban nemcsak gyakorlati, hanem törvényes határozat is az, hogy a' megyei tisztviselőket a' nemesség öszszége szavazati többséggel válaszsza; miből sokan azt kívánják következtetni, hogy a' szükséges határozatokat is, mint a' tanácskozási eredményét, az általános többségnek szükség eldönteni; feledvén azt, mi törvényinkben számtalanszor előfordul: hogy minden határozat, rendeletek, megyei végzések 's tef. a' józannabb rész (sanior pars) által hozassanak; a' törvény ezen parancsa pedig nemcsak okszerű és büles, hanem szint-ollyan kötelező, mint az, mely a' megyei választásokat a' nemességre általánosan kiterjeszti, és ha szent a' törvény, annak egyik igéje szint ollyan mint a' másik: és ha néha ezek öszszeütkezésbe jönnének, minden esetre az ügyet józan okosság vagy az értelem, de csak a' haza érdekében, döntheti el.

Hogy minden teljes koru nemes választási képességgel bír, törvényink értelmében azt kétségbe vonni talán senki sem fogja; mert illy képességgel a' nagy teremő nemcsak a' nemes, hanem minden emberi lényt általában, nem tekintve még a' jó vagy rossz erkölcsökre is, felruházott. P. o. egy rablónak, kinek gonosz tettei még napfényre nem jönnek, választásokban szavazási joga van: 's kit fog ő választani? bizonyosan olly egyedet, kinek gyenge szive ismeretes levén előtte, azt hiszi fe-

lőle, hogy ha az ő gonosztettei napfényre jöven befognak, halálra nem fog mást itélni, és ez a' rablónak érdeke, 's ha így szavaz, önérdekében szavaz. Ha valahol a' zsidónak lenne szavazata, kit választana ő bíról? minden esetre ollyan egyedet, kit v. adósság nyomaszt, vagy határtalan fényűző, vagy pénz után sovárgó; hogy ha majd hamis tőzserkedési 's csalásai világhosszra jönének, pénzen kedvezőbb itéletet vásárolhasson magának és ez is maga érdekében választana magának a' tisztviselőt. Ha így végig megyünk minden osztályon, legfelsőbbtől a' legalsóbbig, látni fogjuk: hogy minden egyed saját érdekében fog választani, ha csak más körülmények nem korlátozzák őt. Hát a' tisztviselőt az ész 's a' többség sulya fogja választani, azon kérdés támad: a' többség minő fokán áll az erkölcsiségnek? mert ha a' többség megromlott, erkölcsitelen, akkor jó tisztviselőkre számot nem tarthatunk, ha értelme alacsony fokon áll, az érdemet 's képességet méltányolni nem tudván, silány egyedekkel tölti meg a' tisztikart, vagy éppen ollyanokkal, kik ezen nagyobb, de miveletlenebb résznek hízelnek, velők barátoknak, pajtáskodnak 's talán néha boroznak, dözölnek, majd esőkölköznek, garázda tetteiket elnézik, a' törvényes itéletet rajtok végre nem hajlják egészen, vagy aljasodásig népszerűek. Mi által sokan személyeikben, jogaikban 's vagyonaikban méltatlanul sértetnek a' miveletlen tömeg által.

Szomorú képe volna ez azonban a' tisztikarnak, ha valóban azt hinnők, hogy a' szegény 's így nagyobb részt miveletlen nép által tulajdon érdekében választatnának a' tisztviselőket; mert akkor olly érdemes férfiakat, millyeneket a' zöld asztalnál sok helyen szemlélnünk, hijában keresnénk. Itt még egy más tényező is működik, mely a' nagyobb tömeg választását korlátozza, és ez a' nyilvánosság. Ezerféle kisebb 's nagyobb érdeke vezérli a' nagy tömeget arra, hogy az értelemnek hódoljon. Mert bár magányos érdeke javasolná például hogy P. t. választásak meg, mivel ebben olly népszerűséget találnak, mely szegény sorsuknak nemcsak hizeleg, sőt az ellenők tett igazságos követelésekben is gyöngye 's talán hanyag végrehajtó bírót remélnék, de a' józannabb rész felkiáltván hogy P-nek sem jelleme sem tudománya, a' nagyobb rész ovakodik reá szavazni, kit egyébiránt titkos szavazattal bizonyosan megválasztott volna. Hát még a' rábeszélésnek, dicseretnek, magasztalásnak mennyi sikere mutatkozik még a' szegény emberi kebelben is, mindenki tudhatja. Mind ezen tényezőket, mellyek különben jó választást volnának eszközöndők, elnémitja a' titkos szavazás. Így látnivaló, hogy ettől csak akkor várhatni jó eredményt, ha a' nagyobb résznek, vagy a' tömegnek erkölcsisége 's miveltisége kielégítő. Ezen két tekintetben miképen áll hazánk megyéinek köznemessége, mely a' tömeget képezi, a' történt tisztujtásokból eléggé láthatni, hol t. i. fájdalom! a' tömeg közt dorbézolások, részegeskedések, sőt öldöklések több megyében ugyszólván napi r e n d e n voltak a' tisztválasztásokkor. Igaz hogy az itatók 's etetők 's így a' tömeget erkölcsitelenítő, többnyire miveletlen rendbeliek voltak; mi a' mennyire igaz, igen fájdalmas; de hogy az agyon ütötők 's gyilkolásra készűk teljességgel nem miveletlen rendbeliek valának, azt minden illyes tisztujtás tanusítja. Hol veszi tehát magát ezen rettentő bűn, mely többnyire még büntetlenül is hagyatik? a' nagy tömeg miveletlenségéből 's némelly tulzók népszerűségéből. A' miveletlen tömeg csekély érdekért kész a' másikat meggyilkolni; a' népszerű tisztviselő pedig kész ezen bűnt elengedni, vagyis az actiót előbb felfüggeszteni, azután a' vizsgálatot örök időkig húzni, vagy pedig másik tisztujtásig halasztani, 's így a' dicső népszerűség a' bünteteket a' helyett hogy korlátozná, inkább elősegíti a' tapasztalás szerint. Mert eleinte a' megyében csak ivás'sdulakodással mentek véghez a' választások, később, minthogy büntetés nem érte őket, szurkálásra veteműltek, majd vérengzéssel folytak, 's közelebb már gyilkolásokkal is mentek véghez; 's ha katonai erő által nem gátoltatnak, a' baromi dühösségnek több száz lett volna áldozatává, és ha az orsz. végzéseknek kívánt eredménye nem leend, katonai erő nélkül tisztujtásokat jövendőre alig tarthatni. És mire fog idővel vezetni a' katonai erő, azt még a' jövendő esetek titkai feledezik. De alkotványos életünkre jótékony befolyással aligha működendnek.

Üdvös eszme ugyan a' népnevelés; de ha ettől várjuk tisztujtásunk üdvét, akkor szinte az örökkévalóságig kell várakoznunk; mert hogy a' nagy tömeg a' miveltiségen csak egy foknyit haladjon, arra századok szükségsek. Ha tehát nyugalmat akarunk 's jó megyei tisztviselőket, még a' választási képességet is korlátozni kell, a' titkos szavazást pedig csak épen a' k o r használni: midőn a' választóknak nemcsak képességéhez hanem erkölcsiségéhez is bizhatni: mert választásoknál az erkölcsi tényező sokkal nyomosabb, mint az értelmi képesség, sőt ez utólsó talán nélkülözhető is volna, ha az elsőnek némi befolyása nélkül azt eszközölni lehetne.

A' mondottakból világos, hogy a' választók száma minden megyében nagyobb is lehetne, sőt kellene lennie más osztályok szavazásra képesítésével; mert választani nemcsak nemesember képes, de minden tisztos v. polgár kinek becsületes keresete van, sőt talán a' nemesség utólsó sorából inkább lehetne némellyeket kihagyni, mint a' nemtelen jobbak számából. Így az aljas nemes tömeg silány választását a' tisztos választók paralyzálnak.

Egészen más nézetek fordulnak elő azonban a' tanácskozási tárgyaknál, mellyek nemcsak nagy erkölcsi de sokkal nagyobb értelmi miveltiséget 's tudományt kívánnak, 's ennél fogva minden választót egyszersmind tanácskozóvá tenni nemcsak a' legidomtalanság eszme, de még talán bűnös intézvény is; mivel ez egyebet veszelynél 's végpusztulásnál a' házára nem hozhat; mert ha olly dolgokban hozhat végzést a' nagy tömeg, és pedig másokat kötelezőleg, mellyekről még csak fogalma sincs, az olly eredményre vezethet, melly inkább gömbölyű tornyot mint megyei termet érdemel. Milly csudálatos sőt kárhuzatos tehát, midőn sokan politikai kérdéseket kortesek által kívánnak eldönteni. Illyeneknél nagyravágyás a' kebel istene, 's minden szép és mázos beszéd mellett is csak önzés v. személyes érdek a' Moloch-hálvány, mellyet imádatn ikvánnak. 'S mennél többen szegődnek illy párthoz, annál méltóbban aggódhatni részint az erkölcs sülyedésén, részint a' pártos egyedek rövidlátásán, kik a' nagyravágyó hiúságot az érdemtől megkülönböztetni nem tudják, vagy saját érdekeik miatt nem akarják. Méltó aggodalom lepte meg tehát ns Komárommegye első alispánját, midőn f. évi febr. 20dikán némellyek a' titkos szavazás kérdését kortesek által kívánták eldönteni, kiknek nagyobb része 's így a' tömeg sem azt, mi legyen a' titkos szavazat; sem mi legyen ennek következménye, sok magyarázgatás után is csak azért nem volt képes felfogni, mert mint látszik, azt magok a' pártvezérek mai napig sem fogták fel tisztán minden következményivel. De tegyük fel, hogy e' tárgyat tökéletesen meg is érthette legyen a' nagy tömeg, ugyan gondolkoztak e' pártvezérek arról, hogy ezen gyakorlat mire vezet? nem látják e' világosan, hogy ez a' tudományt és értelmet megsemmisíti, majd más jogaiban gázol, más javait rabolgatja, 's minden haladást gátol, bár ezen pártvezérek magokat a' haladás legfőbb bajnokinak nevezik is. De fistula dulce canit 's csak azokat szedi rá, kik nem látnak, vagy látni nem akarnak, vagy más ámitani szeretnek, vagy érdeküket a' haza érdeke fölibe emelik, 's így drága személyöket a' haza kárával kívánják boldogítani. Mert kérdem: ha a' titkos szavazást kortesekkel eldönthetni, miért ne lehetne az adó, a' só vagy katonáállítás dolgát 's más számtalan illyes ügyet, miről itt szólani értekező e p e n nem akar? Mind ezekre csak egy hiu nagyravágyó 's népszerű ember kívántatik, millyet aligha minden megyében nem lelhetni föl: kivált ha még ékes szónoklattal tudja ügyét gyámolítani, akkor hihetőleg nem fogunk soha önként adózni, mig erőszak nem kényszerítend; a' sőt talán egy forinton fogjuk venni, 's katonákat nem tartani 's több ezer idomtalanság, mellyek csupán a' haza végromlását fognák s i e t t e n i. Azon tehát mitsem csudálkozhatni, ha Komárommegye tisztelt fő kormányzója a' titkos szavazásnak kortesek általi eldöntését nem pártolta, mi neki egyébiránt olly sok méltatlanságot szerzett. De hol is maradnak üdvös törvényink, mellyek még a' miveletlenebb világban is átlátták, hogy törvényhozáásra nem elegendő a' kutyabőr; hanem ide értelem kell 's rendeleteikkel az értelemnek súlyt szerezni kívántak, 'smigyáva hitvány maradék kortesek által kívánjuk még legüdvösebb kérdésinket is eldönteni. Igaz, hogysokan a'

kövekkal be-
látván a' tem-
ostor melletti
nyomultak;
zet a' francozia
ket, hanem o-
katonát, ki a'
járását védel-
lekvőkön sok
ig végre sze-
ban elrejtöz-
ez undok tett
közül elfoga-
tt a' francziá-
elni, mit meg-
történt minap
dalom alkal-
régre jutának
ül résztint al-
omult, 's le-
s többi asz-
legényt fér-
nyek eléggé
némelly szép
gunkkal elhi-
ndinkább ha-
as kitörések
vakbuzgó iz-
áplálja, mint

övel, a hra-
szabad in-
désű kert és

lő-malom, 2

rekü malom
312° kert,
del.

kü malom,
kerttel.

alom, posztó
el

alom, 650°

övel, 1 hold
2° kaszál-

an.

an.
mellett.

ei patakok-

an
" "

havas.
ung.

me Szmret.
zutova, Ho-

an.
Koproví-

Javorinka,
kalka.
gyen.

Orlovoig.
szovoig.
kobutyarki

öl az oran-

kséges bá-
ma mennyi-
tal ellátva,

i uradalom-
rtói hivatal-

ltól és ura-
presmáknak

344. 3—3

il. 19dik én

titkos szavazást, mint legüdvösb intézvényt dicsőítik; de ez csak ott dicső, hol tudomány 's jó erkölcs bélyegzi a szavazókat; s így ott hol a szavazás kevesebb egyedre szorítokzik. Ne felejtjük, hogy Angolországban sok a szavazó; 's ezek által minden határozat, ha titkosak lennének, az aljas nép 's nem az ország érdekében lennének hozva, ez okból ott a titkos szavazás nem pártolatatik sőt IV. György úgy nyilatkozott: ha a titkos szavazás megállapittatik, akkor ő szükségtelen leend, akkor a királyság megszűnik. Igenis most, ha arról lenne szó: legyen-e király vagy sem? a cortes sereg bizonyosan nemet kiáltana. Értekezzen ezen nézetekből kívánja a komárommegyei tisztújítást megítélni. G. I.

Országgyűlési közlemény.

A' 133d. orsz. ülés részleteit még következő előadásokkal pótoljuk. A' multkor említett főfelügyelési kérdésben így nyilatkoztak egy báró: „A' m. FRRnek eddig felszólalt tagjai szintén elismerték azt, hogy igen kívánatos, ha a főispán vagy főfelügyelő ezen reá törvény által bizott kijelölési joggal vissza nem él, 's azt minden esetre úgy nem gyakorolja, hogy az zsarnoksággá váljék. Mondatott, hogy erre nézve igen czélszerű korlát a conferentia; ezt nem hiszem, mert akár kimondjuk törvényben, hogy conferentia fognak tartatni, akár nem: a' józan felügyelő minden esetre fog conferentiát tartani 's alig tudok képzelnéni oly főfelügyelőt vagy főispánt, ki valamely városban vagy megyében az előkelő tagokkal nem tanácskoznék az iránt kiket szándéka kijelölni. Ha tehát a' m. FRR. valamely korlátot kívánnak, ez egyszerűen czélszerű legyen, de olyan is, hogy a' mellett a' főfelügyelő pictus masculus névéljék. Legczélszerűbb korlátja lenne a' kijelölési jognak az, mely törvényekben az első alispánra nézve már létezik, t. i. helyesnek tartanám kimondani, hogy a' főfelügyelő minden tisztviselő, kiválcumely hivatalviselő, ugyanazon hivatalra candidálni tartozik; így tehát valamint ez a' megyékben az alispánra nézve kimondatott, úgy a' városokban minden hivatalra nézve azt szinte kimondatni szeretném. Megengedem, hogy a' főispánok ritkán élnek jogaikkal oly kiterjedésben, miszerint valamely személyt, ki hivatalban áll, fontosoknálkülazon hivatalból kihagyjanak; de mégis szükséges a' tisztviselőket némi megnyugtatókra legalább annyiról biztosítani, hogy közülök mindenki azon hivatalra, melyet eddig viselt, ismét candidáltatni fog. Utána egy m. gr. így szólt: A' tisztviselőket biztosításáról most szó nincs, hanem arról, hogy a' főfelügyelő önkénye ellen a' város közönsége biztosítsák, miszerint oly egyedek candidáltassanak, kiket a' közvélemény azon hivatalra választani akar; mert például lehet valaki tisztviselő, de kiből a' város közönségének bizodalma nincsen, következésképp a' városi közönség az által biztosítva nincsen semmikép, ha azon hivatalban levő egyed candidáltatni fog. Ugy hiszem a' főfelügyelőnek semmikép nem lehet oly just adni, melyel visszaélhet, 's mely nem azért adatik a' főfelügyelőnek, hogy nézeteit kövesse, hanem hogy kövesse a' város közönségének véleményét, t. i. hogy azt candidálja, ki a' többség kíván; következésképp ha korlátokat akarunk, olyakat kell meghatározni, melyek által a' főfelügyelő nem élhet azon joggal vissza; 's kérdem: az által, mit a' m. FRR. előadnak, hogy a' főfelügyelő conferentiát hívjon össze, de tulajdon nézetét kövesse, mi korlátok vannak tette a' főfelügyelői önkény ellen? Ha a' főispán vagy főfelügyelő emberséges és józan gondolkodású, fogja követni a' többség véleményét; de lehetnek olyanok is, kik józan észszel 's emberiséggel nem bírnak, 's nem fogják azt candidálni, ki a' közönség kíván. És így oly korlátokat kívánok megállapittatni, melyek által a' főfelügyelői önkény ellen a' városi közönség biztosítva legyen. Ezen előadásra a' fens. Nádor köv. elnöki kijelentést tön: „Meg kell vallanom, nagyon kételkedem azon, ha vajjon az előttem szolt gr. ur állítása valóságáról egészen megvan-e győződve; mert ha az emberi dolgok természetes helyzetét veszszük, ha az, mi a' megyei és városi főkörmányzóru előhozatott, általánosan állana: fel kell tennünk azt, mikép a' z o n visszaélések és panaszoknak, melyek e' részben felhozattak, orvoslást eszközölni nem lehet. Nem tagadom, hogy a' megyei főkörmányzó, vagy a' most szóban forgó városi főfelügyelők között, hisz ők is csak emberek, lehetnek mégis olyanok, kik saját érdeket inkább tartják szemök előtt, mint a' törvényhatóságoknak 's a' haza közjává, mert e m b e r i gyarlóságtól mentek nem vagyunk; de kérdem, vajjon a' felhozott eszköz ezen roszak 's visszaéléseknek elejét veszi-e? vagy nem lesz-e még nagyobb zavarok és roszak okozója? Ha tekintjük Europa más tartományait, látjuk, hogy mihelyt az emberek, kik a' közdolgozókban eljárnak, részrehajlók, 's egész pártok érdekeihez csatlakoznak, akkor a' köz-

vélemény által szigoruan megbíráltatnak; kérdem, ha vajjon azon eszköz, hogy a' főkörmányzó, vagy főfelügyelők conferentiákat lesznek kötelesek tartani, elegendő lesz-e az, az önkény megszüntetésére; attól tartok, hogy ha eddig a' főispán önkénye ellen panasz volt, ha a' conferentia annyi hatalommal ruháztatnának fel, mint azt a' m. FRR. közül némelyek kívánják, jövöre a' törvényhatóságokban divatozó pártok önkénye ellen hasonló, de tán még nagyobb panaszok lennének. És így ismételve mondom, igen kételkedem, hogy a' conferentiának illy módon alakittatása oly eszköz legyen, mely által azon roszaknak elejét vehetők. És így a' mostani körülmények között más czélra vezető eszközt nem lehet feltalálni, mint hogy főkörmányzóknak és főfelügyelőknél mindig olyanok neveztesse, kik azon hivatalra minden tekintetben alkalmasok, 's kik iránt az illető törvényhatóságok közbizodalommal viseltessenek. Mi arra nézve hozatott fel, hogy a' főispánok 's jövöre a' főfelügyelők részrehajlók lesznek, hogy maguk iránt a' bizodalmatlanságot terjeszteni: erre nézve meg kell jegyezni: a' mostani időkben alig hiszem, hogy a' főispánok és főfelügyelők között, ha különben hajlama is volna önkénykedésekre, valaki önmagának oly ellensége volna, hogy azon nyilvánosság, mely jelenleg divatoz, azon megbírálati vágy mellett, mely az eljárók minden tettei 's cselekedetei rostálásiban mutatkozik, mondom, volna-e a' megyei főkörmányzóknak közt önmagának oly ellensége, ki magát illyeseknek kitenné? a' közvéleményt maga ellen ingerelő 's a' törvényhatóságokban jó nevének és hírének rovására önkénykedése által panaszokra nyujtani alkalmat akarna? Legyenek meggyőződve a' m. FRR., hogy a' közvélemény hatalma mostani időkben igen nagy, 's hogy annak a' közdolgozókra nézve nagy befolyása van. És így a' nyilvánosság ezen helyzete 's hatalma mellett újra mondom: ha akarna is egy olyan felügyelő önkényt gyakorlani, legott fogná őt a' közvélemény ítélete sujtani 's törekvését meghiusítani. Tekintsük a' városokban eddig divatozott procedurát. A' választások a' kir. városokban kir. biztosok által hajtattak végre, és mi volt ezen királyi biztosok eljárása? Ezek a' városokba jövének, nemesak a' városi tanácsosak, nemesak a' választott polgársággal tanácskoztak, hanem mindegyik polgárnak magokhoz szabad bemenetelt engedtek: nem mondom hogy egyes esetekben a' dolg máskint nem történt, hanem rendszerint illyen volt a' kir. biztosok eljárása, és ezen tanácskozások, ezen meghallgatások után a' kir. biztosok a' polgárság és városi lakosok kívánságához képest a' candidátot megválaszták, és ha eddig a' városokban megszorított választás mellett kevés panasz volt, a' mostani elrendezés következtében, midőn a' választás nagyobb kiterjedésben fog történni, még kevésb esetlesz a' panaszra. Ezeknél fogva újra mondom, hogy az itt javasolt eszköz által a' részrehajlás és pártoskodás önkénye, a' törvényhatóságokban most is fájdalom! annyira mutakozó szakadások nem fognak elenyészteni; 's erre más mód nincsen, mint oly körmányzókat vagy főfelügyelőket nevezni ki, kik ezen hivatalviselésre tökéletesen alkalmasok, 's ekkor a' törvényhatóságoknak irántuk közbizodalommal kell viseltetniök; és így nem tartom czélszerűnek az illy főfelügyelők tekintélyét 's befolyását megszorítani, hanem a' kijelölési jogot belátásukra bizni. A' városi főfelügyelőket, valamint elterőleg a' megyei főispánokról még hosszabb vitakozások folynak, melyek közül csak a' következőket, mint leginkább jellemzőket, emeljük ki. Egy főispán így nyilatkozott: Hiszem, hogy mindnyájan, kik itt léteznék, a' közvéleményt méltán tiszteljük; de csak arra kérem a' m. FRR-et, méltóztassanak a' közvélemény definitióját adni. Jól tudják a' m. FRR. velem együtt, mikint keletkeznek most a' közvélemények. Én is átestem a' választás phasisain; engem választottak, én is tartottam tisztújítószékeket 's azt tapasztaltam, hogy gyakran nem az tudta magának a' közvéleményt megszerezni, kinek legtöbb érdeme volt 's ki a' hivatalra legalkalmasnak találtott, hanem az, kinek legtöbb pénze volt, és ki magának erős hanggal bíró torkokat tudott szerezni. Higyék a' m. FRR., alkotványos országban élén, szeretem az alkotványt, 's a' despotismust nem szeretném hazamba áptalántani; ha pedig a' megyékben nem főispáni candidálás által eszközöltetnék a' választás, a' legnagyobb önkénynek nyitnánk kaput; mert ez csak úgy állana, mint oly törvényhozás, hol az egyik fél hozza a' törvényt, 's a' másik azt csak fogantatosítani tartozik. Azért állítottam fel törvényünk által azon egyensúly, miszerint a' megyei rendek válasszanak, a' főispáni candidatio által pedig mérsékeltessék a' választás. Mi a' főispántól nagy felelősséget kívánunk; de kérdem: mi hatalma van a' főispánnak, hogy hivatalát nem teljesítő tisztviselőt annak betöltésére szoríthassa? Az a' megyék calamitása, hogy

felelősséget kívánunk a' kormánytul, de magunk semmi felelősség alatt nem állunk. Ha tehát a' főispánok vagy főfelügyelők a' kijelölésben semmi joga nem volna, és ő azt tartoznák candidálni, ki a' conferentia kijelölt: akkor a' főispán vagy főfelügyelő személye iránti függés még csekélyebb fogna lenni, és az administratio, mely most is nehéz, úgy szólván lehetetlenne fogna tétetni. És így ha akarjuk, hogy a' t i s z t v i s e l ő k a' törvényeket végrehajtsák, gondoskodnunk kell módokul is, hogy azt elérhessük; és a' tisztviselők, kiknek főképp kötelességük a' törvények teljesítésére ügyelni, főte függésben legyenek. Lehetnek a' conferentiának jó oldalai; a' legfőbb biztosíték abban áll, hogy oly egyedek neveztesse a' főfelügyelőknél, kik az illető városok körülményeit és az egyedeket ismerik, és az volt egyik baj a' városi tisztújításoknál, mikép gyakran oly egyedek által kormányoztattak, kik a' városokat teljességgel nem ismerték. Ellenkező véleményt táplált egygr.: Midőn, ugymond, vagy bizonyos hivatal-korlátozásról, vagy pedig jog-meghatározásról van szó, szükséges, hogy az ember hozza elő azon veszélyeket, melyeknek azon hivatal kicsapongásai vagy visszaélései által ki lehetne téve a' közállomány. Ennek következtében szükségesnek tartom azt állítani, hogy lehetnek főispánok, kik nem helyesen tesznek; sőt azt is mondhatni, hogy vannak főispánok, kik kötelességüket nem úgy végzik, mint az kívánatos lenne, és ezen tapasztalásokból merített állítások következtében kívánhatni a' főispáni hivatalnak bizonyos korlátok közé szoríttatását. Igaz ugyan hogy volt egy m. ur, ki szinte azt állította, mikép nincs ügyetlen, nincs lelkiismeretlen főispán; legalább ő mint monda, nem ismer olyat. Mihelyt ezen állítást a' mélt. főrendi tábla in thesi elfogadandja, akkor leend annak helye: hogy nevezük meg azon kivégeket, melyekkel azon állítást és véleményt megczáfolni iparkodjunk; mindaddig, míg ez nem történik, nem tartottuk szükségesnek névszerint azon mélt. urat megnevezni, kik véleményünk szerint okot adtak azon hiedelemre 's kiktán okai annak is, miszerint a' főispánok iránt, nem vagyunk azon határtalan bizodalommal, hogy azok hatáskörének megszoríttatása általunk kívánatosnak tartatnék. Erre a' fens. elnök: „ugy látom, a' m. FRR. a' tanácskozás czéljától eltértek; itt tulajdonképp arról van szó: mikép kell városokban a' kijelölési jogot gyakorolni, 's ugy látom, hogy régeből időtől fogva a' megyei conferentiákról 's főispánokról tanácskoznak. Van ugyan némi analogia a' főispánok és városi főfelügyelők között; hanem csak annyira kell tanácskozásunkat kiterjeszteni, mennyiben ezt a' szükség megkívánja; és így miután a' főRR. többsége azt határozta, hogy a' városi választásoknál szinte kijelölés legyen, csak arról tessék szólni, hogy ezen jogot milly megszorítás mellett kívánják gyakoroltatni. Én ugy hiszem, elfogadható lenne az, mi a' főispánokra nézve c'tekintetben a' törvényben áll, hogy azok alkalmas tagokat jeleljenek ki, kik azon qualificationokkal bírnak, melyek a' fenálló törvények szerint megkívántatnak. És ha a' m. FRR. elfogadják báró E. J. ur azon javaslatát, hogy mondassék ki az, mi a' megyei választásoknál az alispánokra nézve kimondatik: hogy tudniillik a' főfelügyelők tartozzanak azokat, kik actualis hivatalban vannak, mindenkor újra candidálni: ugy hiszem, mind azok, melyek e' részben mondattak, el lennének intézve. Magához a' tárgyhoz, t. i. a' városi főfelügyelők hatásköréről tett 's általunk már előadott indítványra, egy báró ezeket hozá fel: A' m. gróf indítványának csak egy hibája van, mely abban áll: hogy a' m. ur a' főfelügyelő jogait nagyon pontosan terjesztette elő. Egyébiránt pedig egész indítványában a' főfelügyelőnek kötelességeit nem igen vette észre, sőt mennyiben ezek indítványába foglalva volnának is, legalább azon kötelességekre nézve nem talállok ott semmi sanctiót. Ha gróf D. E. ur indítványa elfogadatik, létezik-e a' városokban szabad választás? A' m. ur az egész administratiót a' főfelügyelő kezeibe központosítja 's ebben én tökéletesen kezet fogok a' m. urral, ha e' kettő megvan: v. t. i. az, hogy a' főfelügyelő választatik, vagy hogy a' főfelügyelő f e l e l ő s legyen. De egy részről tökéletesen alávetni a' városi tisztviselőket a' főfelügyelőnek, más részről a' főfelügyelőre nézve nem állapítani meg a' felelősséget, legalább az én felfogásom szerint semmi más, mint az administratióknak valóságos gyakorlását választott tisztviselőkről átadni oly tisztviselőre, ki választva nincsen. A' m. gróf ur indítványában azt monda, hogy a' főfelügyelő a' választott tisztviselőt hanyagsága miatt csak rövid időre függesztheti föl 's erre nézve jelentést tartozik tenni; de kinek? azoknak-e, kik ezen tisztviselőket választották? nem; hanem egy oly dicasteriumnak, mely ezen választásban legkisebb részt sem vön. Ha törvényt alkotunk, gondolni

kell annak minden lehetőségére. Ha a főfelügyelő hivatalával vissza akar élni, ekkor a választott tisztviselőket egyenként felfüggesztheti. Ha illy felfüggesztés esetében a törvény kimondja, hogy mihielyt valamely tisztviselőt felfüggeszt, azt mindjárt pör alá kell venni. Ha a felfüggesztést nem teheti másképp mint a közgyűlés tudtával, ha a felfüggesztést közgyűlés által sanctionáltatni kell: akkor az illy tisztviselőnek felfüggesztésében részt veszen az, ki őt választotta; de ha ezt kihagyjuk, ha azon még nem létező tisztviselő hivatalával vissza akarna élni, oda juthatunk, hogy csak 6 évről 6 évre lenne választás a városokban, de a választási jog tökéletes illuszióvá válhatnék és a város a helyett, hogy választott a tisztviselő által kormányoztatnék, kormányoztatni fog olly tisztviselő által, kik a főfelügyelő által szabadon substituáltak, mert a m. gróf indítványában észrevehető az, hogy az olly esetben felfüggesztett hivatalnok és egyed helyett a hivatalban más tegye a helyettesítést. En tehát miután a gr. ur indítványában tisztán felállítva látom a főfelügyelő jogát, de azon kötelességre nézve a sanctionnak semmi nyomát nem találok; miután municipalitásunk egyik főfeladása pótolni azon hiányt, melly a felelősség nem létezése miatt alkotványunkban létezik, és a m. ur indítványában a felelősségnek felfogásom szerint legkisebb nyoma sincs; én a m. ur indítványát úgy, mint az most áll, nem pártolom. Ha azonban a m. ur indítványát úgy pótolná, hogy abban, valamint egy részről most indítványa szerint a főfelügyelő jogát biztosítva látom, biztosítva látom egyszerűen a polgárság jogát; ha a főfelügyelőre nézve akkor, midőn neki olly súlyos hatalom adatik, más részről a felelősség is kimondatnék, akkor, mondom m. ur indítványát teljes szívből pártolnám. Ezen előadást az imént felszólalt gróf még ezekkel pótlá: „Azon elvből indulok ki, hogy valamely egyedet hivatalától csak az mozdíthat el, ki azt kinevezi vagy választja; ennél fogva minden esetre a közgyűlésre kívánám bízni azt: vajjon elmozdítást vagy cassatiót kíván-e bizonyos egyed ügye? Mi az indítványt illeti, azt helyesen tartom annyiban, hogy a főfelügyelő közvetlen befolyású legyen az adminisztrációban, s azért nincs a miatt ellenvetésem, hogy a főfelügyelő minden tisztviselőt hanyagsága miatt bizonyos rövidebb időre felfüggeszthessen; de ezen időszakot meg kellene határozni, s azt kívánom, hogy ezt a főfelügyelő intra dominium tehesse, azaz minden jóváhagyás nélkül; és ha fel van függesztve azon egyed, akkor legyen kötelessége a dolgot a közgyűlésre terjeszteni, s annak az esetet terjesztvén elő, ez vagy helyben hagyni vagy megszüntetni fogja a felfüggesztést; vagy ha igazságtalanul történt, az illetőt hivatalába visszahelyeztetni. Mi a tisztviselő tökéletes elmozdítását illeti, ezt nem kívánom intra dominium eszközölni, hanem mielőtt megtörténne, ohajtom, hogy a főfelügyelő kénytelen legyen polgárgyűlést híni össze, s az esetet elbír terjeszteni, és megbírálni alá bízni: vajjon a felfüggesztésben megnyugszik-e vagy sem; s ha tulnyomók lesznek a főfelügyelő okai, a polgárgyűlés határozzon a tisztviselő sorsáról. Ez volna véleményem, s úgy hiszem, hogy ez által a főfelügyelő befolyása méltányos alapot nyerne, minthogy a választók befolyása nem volna kijátszva. Mert nem szeretek azon elvtől eltérni, hogy hivatalából a tisztviselőt csak az mozdíthatja el vagy függesztheti fel, ki azon egyedet kinevezte vagy választotta. Az indítványzó gróf erre így fejté ki bővebben nézeteit. Meg lehet-e nem akarom tagadni, hogy indítványom tán nem adatott elő olly terjedelmesen, mint azt ezen fontos tárgy kívánja, s meg lehet hogy elmaradtak belőle némelyek; de ezt azért tettem, mert előre láttam, hogy módom lesz az eszmék kicserélése által még felvilágosítani a dolgot. Legyen tehát szabad b. E. J. tisztelt barátom előadására néhány szóval felelni: ő mlgának legnagyobb aggodalma az, hogy az által, ha a felügyelőnek olly kiterjedt hatóság adatik, ő az egész adminisztrációt magában fogja absorbálni. Nem méltóztatott indítványomra tökéletesen figyelni, mert én csak azt indítványoztam: hogy a főfelügyelőnek hatalomköre minden adminisztrationalis ügy feletti ellenörködésre terjedjen ki, és így a főfelügyelő nem adminisztrál, hanem csak felügyel arra, hogy mások miként adminisztrálnak. Elvből szeretek kiindulni. A főfelügyelésről azt mondják a t. RR., hogy az a Helytartó-Tanács által gyakoroltatik, de egyebet nem mondanak. Már most kérdem: mi ből fog állani ezen főfelügyelés? A Helytartó-Tanácsnak annyi joga sem lesz, hogy a hanyag és hűtlen tisztviselőt megbüntethesse, vagy hivatalától felfüggeszthesse; vagy maga utján és rendjén elmozdíthassa, úgy mindazáltal, hogy ezen kérdéses embernek fenmaradjon joga, midőn sérte érzi magát, panaszt te-

hetni. De megvallom, hogy a helyes administratio érdekében nem tudom megegyeztetni azon eszmét, hogy a főfelügyelő a polgári gyűlés alá rendeltessék; mert ha polgárgyűlés fogja megbírálni a főfelügyelő tetteit, akkor a főfelügyelőnek hatása nem lesz, s egyszersmind tág kapu nyíttatik a pártszellem működésének. Adminisztratioi tekintetben a törvény sikerítéséért szükséges, hogy valakinek parancsolhatási hatalma legyen; s megvallom, én a lehető önkénytől kevesebb félek, mint alkotmányos apathiától, mert tapasztalásnál fogva látjuk, hogy Magyarországon, mi keletnek emberei levén, mindenre inkább vagyunk hajlandók mint úlesre. Egyébiránt hogyha bárki tudna találni olly módot, miszerint a főfelügyelő törvényes tekintetnek s hivataloskodásának kára nélkül még nagyobb biztosíték nyujtatnék az önkény ellen: első leszek én, ki azt elfogadom; de addig mig olly módot nem hallok, tovább is indítványomhoz ragaszkodom, melly szerint a felfüggesztett tisztviselőre nézve rögtön tartozik a főfelügyelő nyilvánítani azon indokokat, mellyek miatt felfüggesztetett, és az illető tisztviselőnek meglegyen azon tehetsége, hogy az ellen folyamodást tehesen s hivatalos vizsgálatot kérhessen; s így nem volna egyéb különbség köztem és báró E. J. ur között, mint az, hogy ő méltósága a főfelügyelő felelősségét kívánja bővebben megállapíttatani; megvallom esély felfogásom szerint igen nehezen látom ezen felelősséget másképp elhatározhatónak, mint csak úgy, ha a főfelügyelő felelősséggel tartozik annak, ki őt kinevezte, azaz ő Felségének; de hogy őt a polgárgyűlés alá rendeljük, azt a helyes administratio kellekeivel megegyeztetni nem tudom. Mi az önkényt illeti, méltóztatassanak figyelembe venni, hogy indítványom szerint mind a három esetben, t. i. az elmozdítás, elbocsátás s felfüggesztés esetében, jogot ad az illető tisztviselőnek rögtön megkívánni azt, hogy azon okok, mellyek miatt elbocsátatni, elmozdítatni, vagy felfüggesztetni kívánatik megvizsgáltassanak s ezen vizsgálat nem a főfelügyelő, hanem a polgárgyűlés által történjék, t. i. a Helytartó-tanács köteleztessék az illy panasz következtében nyomban megrendelni, hogy a polgárgyűlés részrehajlatlan tagokból álló bizottságot küldjön ki, melly a senforgó indokokat megvizsgálja s jelentést tegyen. Ennél fogva tovább is indítványomhoz ragaszkodom. Az ellenfél azonban felvilágosítással meg nem elégedvén, a már több ízben felszólalt m. báró így folytatá az indítvány megámatatását: Ha a m. FÖRR. csak egytekintetből indulnak ki ezen kérdésnél t. i. a jó administratio tekintetéből: akkor gr. D. E. indítványa engem még nem elégit ki, miután kétség kívül a lehető legjobb administratio a választott tisztviselővel nem fér össze, s minden kérdésen kívül, ha csak az adminisztratio fekszik szívkön, akkor sokkal célszerűbb lesz követni a városi tisztviselőkre s egy általában minden tisztviselőre Magyarországon azon rendszert, melly Francia és Poroszországban követetik, t. i. a kinevezési rendszert, miután a választási rendszer nem biztosít soha az iránt, hogy jó és ügyes tisztviselő fognak kineveztetni; kérdem, miért fogadták tehát el a m. FÖRR. a választási rendszert? azért, mert az adminisztrationalis tekinteteken kívül még más tekintetek is voltak, mellyek a m. FÖRR. et azon határozatra vezéreltek; voltak pedig olly tekintetek, mellyeket a m. FÖRR. tiszta adminisztratio tekinteténél még fontosabbnak tartottak s ezeknek az adminisztratio tekintetét alá rendelték, t. i. az alkotmányos szabadságot. Már m. FÖRR. azért, mivel a szabadság érdekében szükségessé tartották azt, hogy a választási rendszer a városokba is bevitessék, a m. FÖRR. szándoka nem lehet, hogy a tisztviselő választását valóságos illuszióvá változtassák, későbbi határozatok által pedig meggyőződés szerint elfogadtatván gr. D. E. indítványa, a városi tisztviselő választása illusionál teljességgel nem volna egyéb; mert a tisztviselő in ultima analysi egészen a főfelügyelőtől fognak függni, miután a főfelügyelőnek megadták a candidálási jogot, és már ez által nagy befolyása van. S most ismét, miután már azon egyedekből, kiket a főfelügyelő legkötelest szabadsággal candidált, a polgári gyűlés valakit választ, s a m. FÖRR. a főfelügyelőnek meg akarják engedni, hogy sub titulo „hanyagság“ azon egyedet akármikor felfüggesztheti, „hanyagság“, ez olly tágszó, melly alá végre, ha épen a főfelügyelő hatalmát terjeszteni akarja, mindent vethetni; mert kérdésen kívül alig van Magyarországon egyetlen egy tisztviselő valamennyi városban és megyében, ki — ha a törvényben semmi más nem áll mint „hanyagság“, egyszerű életében föl nem függeszthetnék hivatalától, kétségkívül a felügyelőtől a felfüggesztési jogot elvenni nem lehet. Ez áll; hanem minden kérdésen kívül ezen felügyelői jognak korlátozva kell lenni a közgyűlés által, melly azon egyedet választotta;

máskint a polgári összeségnek választási joga tökéletes illuszióvá válik. Senkit hivatalától elmozdítani bírói eljárás nélkül nem lehet; egy pár nap felfüggesztve maradhat; de minden esetre, mihielyt a főfelügyelő valamely tisztviselőt akár hanyagság, akár más okoknál fogva felfüggeszthet, a gyűlésnek azonnal itélni kell arról: vajjon azon egyed pörbe fogatandó-e, vagy pedig felfüggesztése megszüntetendő? másképp ismételve mondom, a választási jog tökéletes illuszió; s ekkor mindazon hasznót, mellyeket gr. D. E. ő mlgá elérni akar, tökéletesen elérjük, ha kimondjuk, hogy minden városi tisztviselő kinevezése és felfüggesztése tökéletesen a főfelügyelőtől függ. Még egyszer kénytelenítették erre az indítványzó gróf felszólalni: Ugy látszik, a m. ur nem fogja feloldadosomat; mert világosan mondtam, hogy a felfüggesztést a főfelügyelő csak rövid időre teheti, és pedig akkor, midőn alapos okok és tények állanak elő, s rövid időre levén felfüggesztve a tisztviselő, mindjárt kívánni fog hivatalos vizsgálatot, mi a polgári gyűlés által fog megítélni; és így nem hogy kevesebb biztosíték van mint most, hanem inkább több; mert most úgy megy a dolog, hogy felfüggesztetik a tisztviselőt, az eset a Helytartó-tanácsnak följelentetik, s ez rendeli a vizsgálatot, nem pedig a polgári gyűlés, és kir. biztos által hajtatik végre a vizsgálat, ki ha akarja, kihallgatja a tanácsot, ha nem akarja, nem hallgatja; de eszmém szerint tartozik meghallgatni a polgári gyűlést, sőt a n n a tudósítása nyomán teszi a vizsgálatot, és így a polgári gyűlésnek világosan fen akarom tartani azon jogot, hogy véleményét is megmondhassa. E szerint, ha a polgári gyűlés azon tisztviselőt ártatlannak tartja, világosan az eljárás ellen nyilatkozhatik. Mi a felfüggesztést illeti, a dolognak első stadiuma levén, azt elbocsátásnak kell követni. Azon esetben, ha a tisztviselő többszöri felfüggesztés után sem javulna, elmozdítathatik úgy, mint eddigis történt, mert eddig sem lehetett bírói ítélet nélkül valakit hivatalától elmozdítani. A Helytartó-tanácsnak nem akarok több jogot adni, mint ő Felségének van; mert ő Felsége ha rosztelküset vesz észre, a fiscus által pert indít ellene. Ha a m. FÖRR. a mellett maradnak, mit a t. RR. mondanak, miszerint a felügyelés a Helytartó-tanács által gyakoroltassék, színté ott leszünk, hol most vagyunk; mert nem levén említés arról, mi fogta vannak azon hatalmaknak a városok irányában: ő felsége azon júsát, mellyben eddig is volt, fogja gyakorolni; fogja pedig gyakorolni kevesebb biztosítékkal mint eddig, midőn királyi biztosok által gyakoroltatta; eszmém szerint pedig itt a polgári gyűlés befolyását akarom. Továbbá nem fejeztem ki fenebbi előadásomban azt, hogy az elbocsátás esetében előáll a polgári gyűlés azon joga, hogy a megürült hivatalokat választás alá terjeszse; ezt azért nem említém meg, minthogy magából értődik. Ha a m. urak az önkény ellenségi: mondhatom, annak nem kevésbé ellensége vagyok én is; de az adminisztrációban a rendet megállapíttatni kívánván, azt sikeresen ellenörködés nélkül elérni nem lehet; mert hazánkban legnagyobb hiány az, hogy azon ellenörködés, mellyet a főhatalom gyakorol, elég hatással nem gyakoroltatik. Ezek szerint a m. szónoknak mult számunkban említett indítványa többséget nyervén, a fens. N á d o r által végzésnek mondott ki. —

179d. ker. ülésb. april 16kán vizsgálat alá vétették a köziratba bocsátott üdvözöl felírás-javaslat, melly a köztetszéssel s minden változás nélkül meghagyatott. Ezután a bányá-törvényjavaslat feletti tanácskozásokb. a 13dik cikktől egész a 40ig (59 — 153 §.) jutottak a t. Rendek s vitatkozásokra e tárgy természeténél fogva nem sok alkalom mutatkozott; csak két cikkt felett tértek egymástól el a vélemények. A 25dik cikkt „A bányamiveléshez kívánt anyagok s élelmiszerek vámmentességéről“ kihagyatni kívántatott, nehogy általa a törv. hozásnak vá m o k körüli rendelkezése megelőztesék. Ha itt a vámmentesség kimondatnék, majd más iparágak is hasonló kedvezést követelendnek, mert vannak más gyárak is, mellyek munkáji életveszéllyel összekötötték, mint például az üveghuták, a nélkül hogy a törvényhozás e tárgy körül általánosan rendelkezhetnék, mert például a pesti hidon már eziránt kivétel lesz. Egy karpátmegyei követ, az eddigi gyakorlatra s a bányászati mostoha körülményeire támaszkodva kérte a t. RR. et: ne viseltessenek olly ellenséges indulattal a szegény bányászok iránt, kik az illy terhelteletet másnak mint ellenségeskedésnek nem veendik; mire az indítványozó követ nyilatkozatá: miszerint indítványa távol sem oda czéloz, hogy a bányászati természetvények vámot fizesenek, de csak azt kívánja, hogy a t. RR. ne intézkedjenek a vámmentesség felől, míg a közlekedési módokul rendszeresen nem intézkedtek; mert ha az eddigi vámmentesség megmarad, ez o r s á g n a k soha jó utai nem

titkos szavazást, mint legüdvösebb intézkedést dicsőítik; de ez csak ott dicső, hol tudomány 's jó erkölcs bélyegzi a szavazókat; s így ott ahol a szavazás kevesebb egyedre szorítkozik. Ne felejtjük, hogy Angolországban sok a szavazó; 's ezek által minden határozat, ha titkosak lennének, az aljas nép 's nem az ország érdekében lennének hozva, ez okból ott a titkos szavazás nem pártolatatik sőt IV. György úgy nyilatkozott: ha a titkos szavazás megállapítatik, akkor ő szükségtelen leendő, akkor a királyság megszűnik. Igenis most, ha arról lenne szó: legyen-e király vagy sem? a cortes sereg bizonyosan nemet kiáltana. Értekező ezen nézetekből kívánja a komárommegyei tisztújítást megítélni. G. I.

Országgyűlési közlemény.

A 133d. orsz. ülés részleteit még következő előadásokkal pótoljuk. A multkor említett főfelügyelési kérdésben így nyilatkozték egy báró: „A m. FRRnek eddig felszólalt tagjai szintén elismerték azt, hogy igen kívánatos, ha a főispán vagy főfelügyelő ezen reá törvény által bizott kijelölési joggal vissza nem él, 's azt minden esetre úgy nem gyakorolja, hogy az zsarnoksággá váljék. Mondatott, hogy erre nézve igen czélszerű korlát a conferentia; ezt nem hiszem, mert akár kimondjuk törvényben, hogy conferentia fognak tartani, akár nem: a józan felügyelő minden esetre fog conferentiát tartani 's alig tudok képzelni oly főfelügyelőt vagy főispánt, ki valamely városban vagy megyében az előkelő tagokkal nem tanácskoznék az iránt kiket szándéka kijelölni. Ha tehát a m. FRR. valamely korlátot kívánnak, ez egyszerűs mind czélszerű legyen, de olyan is, hogy a mellett a főfelügyelő pictus masculus sá neváljék. Legczélszerűbb korlátja lenne a kijelölési jognak az, mely törvényinkben az első alispánra nézve már létezik, t. i. helyesnek tartanám kimondani, hogy a főfelügyelő minden tisztviselőt, kiválcámely hivatalviselő, ugyanazon hivatalra candidálni tartozik; így tehát valamint ez a megyékben az alispánra nézve kimondatott, úgy a városokban minden hivatalra nézve azt szinte kimondatni szeretném. Megengedem, hogy a főispánok ritkán élnek jogaikkal oly kiterjedésben, miszerint valamely személyt, ki hivatalban áll, fontosoknálkülön hivatalból kihagyjanak; de mégis szükséges a tisztviselők némi megnyugtatókra legalább annyira biztosítani, hogy közülök mindenki azon hivatalra, melyet eddig viselt, ismét candidálni fog. Utána egy m. gr. így szólt: A tisztviselők biztosításáról most szó nincsen, hanem arról, hogy a főfelügyelő önkénye ellen a város közönsége biztosítsassék, miszerint oly egyedek candidáltassanak, kiket a közzélemény azon hivatalra választani akar; mert például lehet valaki tisztviselő, de kiből a város közönségének bizodalma nincsen, következésképp a városi közönség az által biztosítva nincsen semmiképp, ha azon hivatalban levő egyed candidáltani fog. Ugy hiszem a főfelügyelőnek semmiképp nem lehet oly just adni, melyel visszaélhet, 's mely nem azért adatik a főfelügyelőnek, hogy nézeteit kövesse, hanem hogy kövesse a város közönségének véleményét, t. i. hogy azt candidálja, kit a többség kíván; következésképp ha korlátokat akarunk, olyakat kell meghatározni, melyek által a főfelügyelő nem élhet azon joggal vissza; 's kérdem: azáltal, mit a m. FRR. előadnak, hogy a főfelügyelő conferentiát híjon össze, de tulajdon nézetét kövesse, mi korlátok vannak téve a főfelügyelői önkény ellen? Ha a főispán vagy főfelügyelő emberséges és józan gondolkodású, fogja követni a többség véleményét; de lehetnek olyanok is, kik józan észszel 's emberséggel nem bírnak, 's nem fogják azt candidálni, kit a közönség kíván. És így oly korlátokat kívánok megállapítani, melyek által a főfelügyelői önkény ellen a városi közönség biztosítva legyen. Ezen előadásra a fens. Nádor köv. elnöki kijelentést tön: „Meg kell vallanom, nagyon kételkedem azon, ha vajjon az előttem szolt gr. ur állítása valóságáról egészen meggyőződve; mert ha az emberi dolgok természetes helyzetét vesszük, ha az, mi a megyei és városi főkörmányzóru előhozatott, általánosan állana: fel kell tennünk azt, mikép a z o n visszaélések és panaszoknak, melyek e részben felhozattak, orvoslást eszközteni nem lehet. Nem tagadom, hogy a megyei főkörmányzók, vagy a most szóban forgó városi főfelügyelők között, hisz ők is csak emberek, lehetnek mégis olyanok, kik saját érdeket inkább tartják szemök előtt, mint a törvényhatóságna 's a haza közjává, mert e m b e r i gyarlóságtól mentek nem vagyunk; de kérdem, vajjon a felhozott eszköz ezen rosza 's visszaéléseknek elejét veszi é? vagy nem lesz é még nagyobb zavarok és rosza okozója? Ha tekintjük Europa más tartományit, látjuk, hogy mihelyt az emberek, kik a közzéleményekben eljárnak, részrehajlók, 's egész pártok érdekeihez csatlakoznak, akkor a köz-

vélemény által szigoruan megbirálatnak; kérdem, ha vajjon azon eszköz, hogy a főkörmányzók vagy főfelügyelők conferentiákat lesznek kötelesek tartani, elegendő lesz é az, az önkény megszüntetésére; attól tartok, hogy ha eddig a főispán önkénye ellen panasz volt, ha a conferentia annyi hatalommal ruháztatnának fel, mint azt a m. FRR. közül némelyek kívánják, jövőre a törvényhatóságokban divatozó pártok önkénye ellen hasonló, de tán még nagyobb panaszok lennének. És így ismételve mondom, igen kétkedem, hogy a conferentia illy módon alakítása oly eszköz legyen, mely által azon roszaoknak elejét vehetnők. És így a mostani körülmények között más czéla vezető eszközt nem lehet feltalálni, mint hogy főkörmányzóknak és főfelügyelőknek mindig olyanok neveztessek, kik azon hivatalra minden tekintetben alkalmasok, 's kik iránt az illető törvényhatóságok közbizodalommal viseltessenek. Mi arra nézve hozattott fel, hogy a főispánok 's jövőre a főfelügyelők részrehajlók lesznek, hogy maguk iránt a bizodalmatlanságot terjesztessek: erre nézve meg kell jegyezni: a mostani időkben alig hiszem, hogy a főispánok és főfelügyelők között, ha különben hajlama is volna önkénykedésekre, valaki önmagának oly ellensége volna, hogy azon nyilvánosság, mely jelenleg divatoz, azon megbirálási vágy mellett, mely az eljárók minden tettei 's cselekedetei rostálásban mutatkozik, mondom, volna é a megyei főkörmányzók közt önmagának oly ellensége, ki magát illyeseknek kiténné? a közzéleményt maga ellen ingerelné 's a törvényhatóságokban jó nevének és hírének rovására önkénykedése által panaszokra nyújtani alkalmat akarna? Legyenek meggyőződve a m. FRR., hogy a közzélemény hatalma mostani időkben igen nagy, 's hogy annak a közzélemény nézve nagy befolyása van. És így a nyilvánosság ezen helyzeté hatalma mellett újra mondom: ha akarna is egy olyan felügyelő önkényt gyakorolni, legott fogná őt a közzélemény itélete sújtani 's törekvését meghiusítani. Tekintsük a városokban eddig divatozott procedurát. A választások a kir. városokban kir. biztosok által hajtattak végre, és mi volt ezen királyi biztosok eljárása? Ezek a városokba jövőn, nemcsak a városi tanácsosok, nemcsak a választott polgársággal tanácskoztak, hanem mindegyik polgárnak magokhoz szabad bemenetelt engedtek: nem mondom hogy egyes esetekben a dolog máskint nem történt, hanem rendszerint illyen volt a kir. biztosok eljárása, és ezen tanácskozás, ezen meghallgatások után a kir. biztosok a polgárság és városi lakosok kívánásához képest a candidátot megválaszták, és ha eddig a városokban megszorított választás mellett kevés panasz volt, a mostani elrendezés következtében, midőn a választás nagyobb kiterjedésben fog történni, még kevésb eset lesz a panaszra. Ezeknél fogva újra mondom, hogy az itt javasolt eszköz által a részrehajlás és pártkodás önkénye, a törvényhatóságokban most is fájdalom! annyira mutakozó szakadások nem fognak elenyészteni; 's erre más mód nincsen, mint oly körmányzókat vagy főfelügyelőket nevezni ki, kik ezen hivatalviselésre tökéletesen alkalmasok, 's ekkor a törvényhatóságoknak irántuk közbizodalommal kell viseltetniök; és így nem tartom czélszerűnek az illy főfelügyelők tekintélyét 's befolyását megszorítani, hanem a kijelölési jogot belátásukra bizni. A városi főfelügyelőkről, valamint elterőleg a megyei főispánokról még hosszab vitatkozások folynának, melyek közül csak a következőket, mint leginkább jellemzőket, emeljük ki. Egy főispán így nyilatkozott: Hiszem, hogy mindnyájan, kik itt léteznők, a közzéleményt méltán tiszteljük; de csak arra kérem a m. FRR-t, méltóztassanak a közzélemény definitióját adni. Jól tudják a m. FRR. velem együtt, mikint keletkeznek most a közzélemények. En is átestem a választás phasisain; engem választottak, én is tartottam tisztújítószékeket 's azt tapasztaltam, hogy gyakran nem az tudta magának a közzéleményt megszerezni, kinek legtöbb érdeme volt 's ki a hivatalra legalkalmasnak találtott, hanem az, kinek legtöbb pénze volt, és ki magának erős hanggal bírót tudott szerezni. Hígyék a m. FRR., alkotmányos országban élven, szeretem az alkotmányt, 's a despotismust nem szeretném hazámba áptlantálni; ha pedig a megyékben nem főispáni candidálás által eszközöltetnék a választás, a legnagyobb önkénynek nyitnánk kaput; mert ez csak ugy állana, mint oly törvényhozás, hol az egyik fél hozza a törvényt, 's a másik azt csak foganatosítani tartozik. Azért állítottott fel törvényünk által azon egyensúly, miszerint a megyei rendek válasszanak, a főispáni candidatio által pedig mérsékeltessek a választás. Mi a főispántól nagy felelősséget kívánunk; de kérdem: mi hatalma van a főispánnak, hogy hivatalát nem teljesítő tisztviselőt annak betöltésére szorithassa? Az a megyék calamitása, hogy

felelősséget kívánunk a kormánytul, de magunk semmi felelősség alatt nem állunk. Ha tehát a főispánok vagy főfelügyelők a kijelölésben semmi joga nem volna, és ő azt tartoznák candidálni, kit a conferentia kijelölt: akkor a főispán vagy főfelügyelő személye iránti függés még esekélyebb fogna lenni, és az administratio, mely most is nehéz, ugy szólván lehetett lenne fogna tétetni. És így ha akarjuk, hogy a tisztviselők a törvényeket végrehajtsák, gondoskodnunk kell módokrul is, hogy azt elérhessük; és a tisztviselők, kiknek főképp kötelességük a törvények teljesítésére ügyelni, töle függésben legyenek. Lehetnek a conferentia jó oldalai; a legfőbb biztosíték abban áll, hogy oly egyedek neveztessek főfelügyelőknek, kik az illető városok körülményeit és az egyedeket ismerik, és az volt egyik baj a városi tisztújításoknál, mikép gyakran oly egyedek által kormányoztattak, kik a városokat teljességgel nem ismerték. Ellenkező véleményt táplált egy gr.: Midőn, ugymond, vagy bizonyos hivatal-korlátozásról, vagy pedig jog-meghatározásról van szó, szükséges, hogy az ember hozza elő azon veszélyeket, melyeknek azon hivatal kicsapongásai vagy visszaélései által ki lehetne téve a közállomány. Ennek következtében szükségesnek tartom azt állítani, hogy lehetnek főispánok, kik nem helyesen tesznek; sőt azt is mondhatni, hogy vannak főispánok, kik kötelességeket nem úgy végezik, mint az kívánatos lenne, és ezen tapasztalásokból merített állítások következtében kívánhatni a főispáni hivatalnak bizonyos korlátok közé szorítását. Igaz ugyan hogy volt egy m. ur, ki szinte azt állította, mikép nincs ügyetlen, nincs lelkiismeretlen főispán; legalább ő mint mondá, nem ismer olyat. Mihelyt ezen állítást a mélt. főrendi tábla in thesi elfogadandja, akkor leend annak helye: hogy nevezük meg azon kivételeket, melyekkel azon állítást és véleményt megczáfolni iparkodjunk; mind addig, míg ez nem történik, nem tartottuk szükségesnek névszerint azon mélt. urakat megnevezni, kik véleményünk szerint okot adtak azon hiedelemre 's kiktán okai annak is, miszerint a főispánok iránt, nem vagyunk azon határtalan bizodalommal, hogy azok hatáskörének megszorítása általunk kívánatosnak tartatnék. Erre a fens. elnök: „ugy látom, a m. FRR. a tanácskozás czéljától eltértek; itt tulajdonképp arról van szó: mikép kell városokban a kijelölési jogot gyakorolni, 's úgy látom, hogy régiebb időtől fogva a megyei conferentiairól 's főispánokról tanácskoznak. Van ugyan némi analogia a főispánok és városi főfelügyelők között; hanem csak annyira kell tanácskozásunkat kiterjeszteni, mennyiben ezt a szükség megkívánja; és így miután a FRR. többsége azt határozta, hogy a városi választásoknál szinte kijelölés legyen, csak arról tessék szólni, hogy ezen jogot milly megszorítás mellett kívánják gyakoroltatni. En ugy hiszem, elfogadható lenne az, mi a főispánokra nézve 's tekintetben a törvényben áll, hogy azok alkalmas tagokat jeleljenek ki, kik azon qualificationokkal bírnak, melyek a fenálló törvények szerint megkívántatnak. És ha a m. FRR. elfogadják báró E. J. ur azon javaslatát, hogy mondassék ki az, mi a megyei választásoknál az alispánokra nézve kimondatik: hogy tudniillik a főfelügyelők tartozzanak azokat, kik actualis hivatalban vannak, mindenkor újra candidálni: ugy hiszem, mind azok, melyek e részben mondattak, el lennének intézve. Magához a tárgyhoz, t. i. a városi főfelügyelők hatásköréről tett 's általunk már előadott indítványra, egy báró ezeket hozá fel: A m. gróf indítványának csak egy hibája van, mely abban áll: hogy a m. ur a főfelügyelő jogait nagyon pontosan terjesztette elő. Egyébiránt pedig egész indítványában a főfelügyelőnek kötelességeit nem igen vette észre, sőt mennyiben ezek indítványába foglalva volnának is, legalább azon kötelességekre nézve nem találom ott semmi sanctiót. Ha gróf D. E. ur indítványa elfogadtatik, létezik é a városokban szabad választás? A m. ur az egész administratiót a főfelügyelő kezeibe központosítja 's ebben én tökéletesen kezet fogok a m. urral, ha e kettő megvan: v. t. i. az, hogy a főfelügyelő választatik, vagy hogy a főfelügyelő felelős legyen. De egy részről tökéletesen alávetni a városi tisztviselőket a főfelügyelőnek, más részről a főfelügyelőre nézve nem állapítani meg a felelősséget, legalább az én felfogásom szerint semmi más, mint az administratiónak valóságos gyakorlását választott tisztviselőkről átadni oly tisztviselőre, ki választva nincsen. A m. gróf ur indítványában azt mondá, hogy a főfelügyelő a választott tisztviselőt hanyagsága miatt csak rövid időre függesztheti föl 's erre nézve jelentést tartozik tenni; de kinek 's azoknak é, kik ezen tisztviselőket választották? nem; hanem egy oly dicasteriumnak, mely ezen választásban legkisebb részt sem von. Ha törvényt alkotunk, gondolni

kell annak minden lehetőségére. Ha a' főfelügyelő hivatalával vissza akar élni, ekkor a' választott tisztviselőket egyenként felfüggesztheti. Ha illy felfüggesztés esetében a' törvény kimondja, hogy mihelyt valamely tisztviselőt felfüggeszt, azt mindjárt pör alá kell venni. Ha a' felfüggesztést nem teheti másképp mint a' közgyűlés tudtával, ha a' felfüggesztést közgyűlés által szanctionálni kell: akkor az illy tisztviselőnek felfüggesztésében részt veszen az, ki őt választotta; de ha ezt kihagyjuk, ha azon még nem létező tisztviselő hivatalával vissza akar élni, oda juthatunk, hogy csak 6 évről 6 évre lenne választás a' városokban, de a' választási jog tökéletes illuszióvá válhatna és a' város a' helyett, hogy választott a' tisztviselő által kormányoztatná, kormányoztatni fog olly tisztviselő által, kik a' főfelügyelő által szabadon substituáltak, mert a' m. gróf indítványában észrevehető az, hogy az olly esetben felfüggesztett hivatalnok és egyed helyett a' hivatalban más tegye a' helyettesítést. En tehát miután a' gr. ur indítványában tisztán felállítva látom a' főfelügyelő jogát, de azon kötelességre nézve a' sanctionnak semmi nyomát nem találok; miután municipalitásunk egyik főfeladása pótolni azon hiányt, mely a' felelősség nem létezése miatt alkotmányunkban létezik, és a' m. ur indítványában a' felelősségnek felfogásom szerint legkisebb nyoma sincs; én a' m. ur indítványát úgy, mint az most áll, nem pártolom. Ha azonban a' m. ur indítványát úgy pótolná, hogy abban, valamint egy részről most indítványa szerint a' főfelügyelő jogát biztosítva látom, biztosítva látom egyszerűségi a' polgárság jogát; ha a' főfelügyelőre nézve akkor, midőn neki olly súlyos hatalom adatik, más részről a' felelősség is kimondatnék, akkor, mondom m. ur indítványát teljes szívemből pártolnám. Ezen előadást az imént felszólt gróf még ezekkel pótlá: „Azon elvből indulok ki, hogy valamely egyedet hivatalától csak az mozdíthat el, ki azt kinevezi vagy választja; ennél fogva minden esetre a' közgyűlésre kívánom bízni azt: vajjon elmozdítást vagy cassatiót kíván-e bizonyos egyed ügye? Mi az indítványt illeti, azt helyesen tartom annyiban, hogy a' főfelügyelő közvetlen befolyású legyen az administratívában, s azért nincs a' miatt ellenvetésem, hogy a' főfelügyelő minden tisztviselőt hanyagsága miatt bizonyos rövidebb időre felfüggeszthessen; de ezen időszakot meg kellene határozni, s azt kívánom, hogy ezt a' főfelügyelő intra dominium tehesse, azaz minden jóváhagyás nélkül; és ha fel van függesztve azon egyed, akkor legyen kötelessége a' dolgot a' közgyűlésre terjeszteni, s annak az esetet terjesztvén elő, ez vagy helyben hagyni vagy megszüntetni fogja a' felfüggesztést; vagy ha igazságtalanul történt, az illetőt hivatalába visszahelyeztetni. Mi a' tisztviselő tökéletes elmozdítását illeti, ezt nem kívánom intra dominium eszközölni, hanem mielőtt megtörténne, ohajtom, hogy a' főfelügyelő kénytelen legyen polgárgyűlést híni össze, s az esetet elibe terjeszteni, és megbírálni alá bízni: vajjon a' felfüggesztésben megnyugszik-e vagy sem; s ha tulnyomók lesznek a' főfelügyelő okai, a' polgárgyűlés határozzon a' tisztviselő sorsáról. Ez volna véleményem, s úgy hiszem, hogy ez által a' főfelügyelő befolyása méltányos alapot nyerne, minthogy a' választók befolyása nem volna kijátszva. Mert nem szeretek azon elvtől eltérni, hogy hivatalából a' tisztviselőt csak az mozdíthatja el vagy függesztheti fel, ki azon egyedet kinevezte vagy választotta. Az indítványzó gróf erre így fejté ki bővebben nézeteit. Meg lehet a' nem akarom tagadni, hogy indítványom tán nem adatott elő olly terjedelmesen, mint azt ezen fontos tárgy kívánja, s meglehet hogy elmaradtak belőle némelyek; de ezt azért tettem, mert előre láttam, hogy módomban lesz az eszmék kicserélése által még felvilágosítani a' dolgot. Legyen tehát szabad b. E. J. tisztelt barátom előadására néhány szóval felelni: ő mlgának legnagyobb aggodalma az, hogy az által, ha a' felügyelőnek olly kiterjedt hatóság adatik, ő az egész administratívát magában fogja absorbeálni. Nem méltóztatott indítványomra tökéletesen figyelni, mert én csak azt indítványoztam: hogy a' főfelügyelőnek hatalomköre minden administratívális ügy feletti ellenőrködésre terjedjen ki, és így a' főfelügyelő nem adminisztrál, hanem csak felügyel arra, hogy mások miként adminisztrálnak. Elvből szeretek kiindulni. A' főfelügyelőről azt mondják a' t. RR., hogy az a' Helytartó-Tanács által gyakoroltatik, de egyebet nem mondanak. Már most kérdem: mi ből fog állani ezen főfelügyelés? A' Helytartó-Tanácsnak annyi joga sem lesz, hogy a' hanyag és hűtlen tisztviselőt megbüntethesse, vagy hivatalától felfüggeszthesse; vagy maga utján és rendjén elmozdíthassa, úgy mindazáltal, hogy ezen kérdésem embernek fenmaradjon joga, midőn sértve érzi magát, panaszt te-

hetni. De megvallom, hogy a' helyes administratio érdekében nem tudom megegyeztetni azon eszmét, hogy a' főfelügyelő a' polgári gyűlés alá rendeltessék; mert ha polgárgyűlés fogja megbírálni a' főfelügyelő tetteit, akkor a' főfelügyelőnek hatása nem lesz, s egyszerűségi tag kapu nyitattik a' pártszellem működésének. Administratív tekintetben a' törvény sükereiteseért szükséges, hogy valakinek parancsolhatási hatalma legyen; s megvallom, én a' lehető önkénytől kevesebb félek, mint alkotmányos apathiától, mert tapasztalásnál fogva látjuk, hogy Magyarországon, mi keletnek emberei levén, mindenre inkább vagyunk hajlandók mint ülésre. Egyébiránt hogyha bárki tudna találni olly módot, miszerint a' főfelügyelő törvényes tekintetében a' hivataloskodásának káránálkül még nagyobb biztosíték nyujtatnék az önkény ellen: első leszek én, ki azt elfogadom; de addig mig olly módot nem hallok, tovább is indítványomhoz ragaszkodom, mely szerint a' felfüggesztett tisztviselőre nézve rögtön tartozik a' főfelügyelő nyilvánítani azon indokokat, melyek miatt felfüggesztetett, és az illető tisztviselőnek meglegyen azon tehetsége, hogy az ellen folyamodást teheszen s hivatalos vizsgálatot kérhessen; s így nem volna egyéb különbség köztem és báró E. J. ur között, mint az, hogy ő méltósága a' főfelügyelő felelősségét kívánja bővebben megállapíttatni; megvallom eszékelly felfogásom szerint igen nehezen látom ezen felelősséget másképp elhatározhatónak, mint csak úgy, ha a' főfelügyelő felelősséggel tartozik annak, ki őt kinevezte, azaz ő felségének; de hogy őt a' polgárgyűlés alá rendeljük, azt a' helyes administratio kellekeivel megegyeztetni nem tudom. Mi az önkényt illeti, méltóztatnának figyelembe venni, hogy indítványom szerint mind a' három esetben, t. i. az elmozdítás, elbocsátás s felfüggesztés esetében, jogot ad az illető tisztviselőnek rögtön megkívánni azt, hogy azon okok, melyek miatt elbocsátani, elmozdítani, vagy felfüggesztetni kívánatik: megvizsgáltsanak s ezen vizsgálat nem a' főfelügyelő, hanem a' polgárgyűlés által történjék, t. i. a' Helytartó-Tanács köteleztessék az illy panasz következtében nyomban megrendelni, hogy a' polgárgyűlés részrehajlatlan tagokból álló bizottságot küldjön ki, mely a' fenforgó indokokat megvizsgálja s jelentést tegyen. Ennél fogva tovább is indítványomhoz ragaszkodom. Az ellenfel azonban e' felvilágosítással meg nem elégedvén, a' már több ízben felszólt m. báró így folytatá az indítvány megtámadtatását. Ha a' m. FÖRR. csak egy tekintetből indulnak ki ezen kérdéssel t. i. a' jó administratio tekintetéből: akkor gr. D. E. indítványa engem még nem elégit ki, miután kétség kívül a' lehető legjobb administratio a' választott tisztviselőkkel nem fér össze; s minden kérdésben kívül, ha csak az administratív fekszik szívkön, akkor sokkal czélszerűbb lesz követni a' városi tisztviselőkre s egy általában minden tisztviselőre Magyarországon azon rendszert, mely Francia és Poroszországban követetik, t. i. a' kinevezési rendszert, miután a' választási rendszer nem biztosít soha az iránt, hogy jó ügyes tisztviselők fognak kinevezettni; kérdem, miért fogadták tehát el a' m. FÖRR. a' választási rendszert? azért, mert az administratívális tekinteteken kívül még más tekintetek is voltak, melyek a' m. FÖRR. et azon határozatra vezéreltek; voltak pedig olly tekintetek, melyeket a' m. FÖRR. tiszta n administratio tekinteténél még fontosabbnak tartottak s ezeknek az administratív tekintetét alá rendelték, t. i. az alkotmányos szabadságot. Már m. FÖRR. azért, mivel a' szabadság érdekében szükségesnek tartották azt, hogy a' választási rendszer a' városokba is bevitessék, a' m. FÖRR. szándoka nem lehet, hogy a' tisztviselők választását valóságos illuszióvá változtassák, későbbi határozatok által pedig meggyőződés szerint elfogadtatván gr. D. E. indítványa, a' városi tisztviselők választása illusionál teljességgel nem volna egyéb; mert a' tisztviselők in ultima analysi egészen a' főfelügyelőtől fognak függni, miután a' főfelügyelőnek megadták a' candidálási jogot, és már ez által nagy befolyása van. S most ismét, miután már azon egyedekből, kiket a' főfelügyelő legközelebb szabadsággal candidált, a' polgári gyűlés valakit választ, s a' m. FÖRR. a' főfelügyelőnek meg akarják engedni, hogy sub titulo „hanyagság“ azon egyedeket akármikor felfüggesztheti. „Hanyagság“, ez olly tárgy, mely alá végre, ha épen a' főfelügyelő hatalmát terjeszteni akarja, mindent vethetni; mert kérdésen kívül alig van Magyarországon egyetlen egy tisztviselő valamennyi városban és megyében, ki — ha a' törvényben semmi más nem áll mint „hanyagság“, egyszer életében föl nem függeszthetnék hivatalától, kétségkívül a' felügyelőtől a' felfüggesztési jogot elvenni nem lehet. Ez áll; hanem minden kérdésen kívül ezen felügyelői jognak korlátozva kell lenni a' közgyűlés által, mely azon egyedet választotta;

máskint a' polgári összeségnek választási joga tökéletes illuszióvá válik. Senkit hivatalától elmozdítani bírói eljárás nélkül nem lehet; egy pár nap felfüggesztve maradhat; de minden esetre, mihelyt a' főfelügyelő valamely tisztviselőt akár hanyagság, akár más okoknál fogva felfüggeszthet, a' gyűlésnek azonnal itélni kell arról: vajjon azon egyed pörbe fogatandó-e, vagy pedig felfüggesztése megszüntetendő? másképp ismételve mondom, a' választási jog tökéletes illuszió; s ekkor mindazon hasznót, melyeket gr. D. E. ő mlg. elérni akar, tökéletesen elérjük, ha kimondjuk, hogy minden városi tisztviselő kinevezése és felfüggesztése tökéletesen a' főfelügyelőtől függ. Még egyszer kénytelenítették erre az indítványzó gróffelszólni: Ugy látszik, a' m. ur nem fogja fel előadásomat; mert világosan mondom, hogy a' felfüggesztést a' főfelügyelő csak rövid időre teheti, és pedig akkor, midőn alapos okok és tények állanak elő, s rövid időre levén felfüggesztve a' tisztviselő, mindjárt kivánni fog hivatalos vizsgálatot, mi a' polgári gyűlés által fog megtétni; és így nem hogy kevesebb biztosíték van mint most, hanem inkább több; mert most úgy megy a' dolog, hogy felfüggesztetik a' tisztviselő, az eset a' Helytartó-Tanácsnak följelentetik, s ez rendeli a' vizsgálatot, nem pedig a' polgári gyűlés, és kir. biztos által hajtatik végre a' vizsgálat, ki ha akarja, kihallgatja a' tanácsot, ha nem akarja, nem hallgatja; de eszmém szerint tartozik meghallgatni a' polgári gyűlést, sőt a' n n a' tudósítása nyomán teszi a' vizsgálatot, és így a' polgári gyűlésnek világosan fen akarom tartani azon jogot, hogy véleményét is megmondhassa. E' szerint, ha a' polgári gyűlés azon tisztviselőt ártatlannak tartja, világosan az eljárás ellen nyilatkozhatik. Mi a' felfüggesztést illeti, a' dolognak első stadiuma levén, azt elbocsátásnak kell követni. Azon esetben, ha a' tisztviselő többszöri felfüggesztés után sem javulna, elmozdítathatik úgy, mint eddigis történt, mert eddig sem lehetett bírói ítélet nélkül valakit hivatalától elmozdítani. A' Helytartó-Tanácsnak nem akarok több jogot adni, mint ő felségének van; mert ő felsége ha rozslékütséget vesz észre, a' fiscus által pert indít ellene. Ha a' m. FÖRR. a' mellett maradnak, mit a' t. RR. mondanak, miszerint a' felügyelés a' Helytartó-Tanács által gyakoroltassék, szinte ott leszünk, hol most vagyunk; mert nem levén említés arról, mi jogai vannak azon hatalmaknak a' városok irányában: ő felsége azon jusát, melyben eddig is volt, fogja gyakorolni; fogja pedig gyakorolni kevesebb biztosítékkal mint eddig, midőn királyi biztosok által gyakoroltatta; eszmém szerint pedig itt a' polgári gyűlés befolyását akarom. Továbbá nem fejeztem ki fenebbi előadásomban azt, hogy az elbocsátás esetében előáll a' polgári gyűlés azon joga, hogy a' megürült hivatalokat választás alá terjeszse; ezt azért nem említém meg, minthogy magából értődik. Ha a' m. urak az önkény ellenségi: mondhatom, annak nem kevésbé ellensége vagyok én is; de az administratívában a' rendet megállapíttatni kívánván, azt sikeresen ellenőrködés nélkül elérni nem lehet; mert hazánkban legnagyobb hiány az, hogy azon ellenőrködés, melyet a' főhatalom gyakorol, elég hatással nem gyakoroltatik. Ezek szerint a' m. szónoknak mult számunkban említett indítványa többséget nyervén, a' fens. N á d o r által végzésnek mondott ki. —

179d. ker. ülésb. april 16kán vizsgálat alá véték a' köziratba bocsátott üdvezlő felírás-javaslat, mely is köztetszéssel s minden változás nélkül meghagyatott. Ezután a' bányatörvényjavaslat feletti tanácskozásokb. a' 13dik czikktől egész a' 40ig (59—153 §.) jutottak a' t. Rendek s vitatkozásokra e' tárgy természeténél fogva nem sok alkalom mutatkozott; csak két czikk felett tértek egymástól el a' vélemények. A' 25dik czikk „A' bányamiveléshez kívánt anyagok s élelmiszerek vámmentességéről“ kihagyatni kívántatott, nehogy általa a' törv. hozásnak v á m o k körüli rendelkezése megelőztesék. Ha itt a' vámmentesség kimondatnék, majd más iparágak is hasonló kedvezést követelendnek, mert vannak más gyárak is, melyek munkáji életveszéllyel összekötetvék, mint például az üveggyárak, a' nélkül hogy a' törvényhozás e' tárgy körül általánosan rendelkezhetnék, mert például a' pesti hidon már eziránt kivétel lesz. Egy karpátmegyei követ, az eddigi gyakorlatra s a' bányaszat mostoha körülményeire támaszkodva kéré a' t. RR. et: ne viseltessenek olly ellenséges indulattal a' szegény bányászok iránt, kik az illy terhelést másnak mint ellenségeskedésnek nem veendik; mire az indítványzó követ nyilatkozatá: miszerint indítványa távol sem oda czéloz, hogy a' bányászati természetű vámt fizessenek, de csak azt kívánja, hogy a' t. RR. ne intézkedjenek a' vámmentesség felől, mig a' közlekedési módokrul rendszeresen nem intézkedtek; mert ha az eddigi vámmentesség megmarad, ez o r s z á g n a k soha jó utai nem

titkos szavazást, mint legüdvösb intézvényt dicsőítik; de ez csak ott dicső, hol tudomány 's jó erkölcs bélyegzi a szavazókat; s így ott hol a szavazás kevesebb egyedre szorítkozik. Ne felejtjük, hogy Angolországban sok a szavazó; 's ezek által minden határozat, ha titkosak lennének, az aljas nép 's nem az ország érdekében lennének hozva, ez okból ott a titkos szavazás nem pártolatatik sőt IV. György úgy nyilatkozott: ha a titkos szavazás megállapítatik, akkor ő szükségtelen leend, akkor a királyság megszűnik. Igenis most, ha arról lenne szó: legyen-e király vagy sem? a cortes sereg bizonyosan nemet kiáltana. Értekezzen ezen nézetekből kívánja a komárommegyei tisztújítást megítélni. G. I.

Országgyűlési közlemény.

A 133d. orsz. ülés részleteit még következő előadásokkal pótoljuk. A multkor említett főfelügyelési kérdésben így nyilatkozték egy báró: „A m. FRRnek eddig felszólalt tagjai szintén elismerték azt, hogy igen kívánatos, ha a főispán vagy főfelügyelő ezen reá törvény által bizott kijelelési joggal vissza nem él, 's azt minden esetre úgy nem gyakorolja, hogy az zsarnoksággá váljék. Mondatott, hogy erre nézve igen czélszerű korlát a conferentia; ezt nem hiszem, mert akár kimondjuk törvényben, hogy conferentia fognak tartatni, akár nem: a józan felügyelő minden esetre fog conferentiát tartani 's alig tudok képzelnéni oly főfelügyelőt vagy főispánt, ki valamely városban vagy megyében az előkelő tagokkal nem tanácskoznék az iránt kiket szándéka kijelelni. Ha tehát a m. FRR. valamely korlátot kívánnak, ez egyszerűen czélszerű legyen, de olyan is, hogy a mellett a főfelügyelő pictus masculus névüljék. Legczélszerűbb korlátja lenne a kijelelési jognak az, mely törvényinkben az első alispánra nézve már létezik, t. i. helyesnek tartanám kimondani, hogy a főfelügyelő minden tisztviselőt, kivalamely hivatalviselő, ugyanazon hivatalra candidálni tartozik; így tehát valamint ez a megyékben az alispánra nézve kimondatott, úgy a városokban minden hivatalra nézve azt szinte kimondatni szeretném. Megengedem, hogy a főispánok ritkán élnek jogaikkal oly kiterjedésben, miszerint valamely személyt, ki hivatalban áll, fontosoknálkülazon hivatalból kihagyjanak; de mégis szükséges a tisztviselőket némi megnyugtatókra legalább annyiról biztosítani, hogy közülök mindenki azon hivatalra, melyet eddig viselt, ismét candidáltatni fog. Utána egy m. gr. így szólt: A tisztviselőket biztosításáról most szó nincsen, hanem arról, hogy a főfelügyelő önkénye ellen a város közönsége biztosítsa, miszerint oly egyedek candidáltassanak, kiket a közvélemény azon hivatalra választani akar; mert például lehet valaki tisztviselő, de kiben a város közönségének bizodalma nincsen, következésképp a városi közönség az által biztosítva nincsen semmikép, ha azon hivatalban levő egyed candidáltatni fog. Ugy hiszem a főfelügyelőnek semmikép nem lehet oly just adni, melyel visszaélhet, 's mely nem azért adatik a főfelügyelőnek, hogy nézeteit kövesse, hanem hogy kövesse a város közönségének véleményét, t. i. hogy azt candidálja, kit a többség kíván; következésképp ha korlátokat akarunk, olyakat kell meghatározni, melyek által a főfelügyelő nem élhet azon joggal vissza; 's kérdem: az által, mit a m. FRR. előadnak, hogy a főfelügyelő conferentiát híjon össze, de tulajdon nézetét kövesse, mi korlátok vannak téve a főfelügyelői önkény ellen? Ha a főispán vagy főfelügyelő emberséges és józan gondolkodású, fogja követni a többség véleményét; de lehetnek olyanok is, kik józan észszel 's emberiséggel nem bírnak, 's nem fogják azt candidálni, kit a közönség kíván. És így oly korlátokat kívánok megállapítani, melyek által a főfelügyelői önkény ellen a városi közönség biztosítva legyen. Ezen előadásra a fens. Nádor köv. elnöki kijelentést tün: „Meg kell vallanom, nagyon kételkedem azon, ha vajjon az előttem szolt gr. ur állítása valóságáról egészen megvan a győződve; mert ha az emberi dolgok természetes helyzetét vesszük, ha az, mi a megyei és városi főkörmányzóról előhozatott, általánosan állana: fel kell tennünk azt, mikép a z o n visszaélések és panaszoknak, melyek e részben felhozattak, orvoslást eszközölni nem lehet. Nem tagadom, hogy a megyei főkörmányzók, vagy a most szóban forgó városi főfelügyelők között, hisz ők is csak emberek, lehetnek mégis olyanok, kik saját érdeküket inkább tartják szemök előtt, mint a törvényhatóságának 's a haza közjává, mert e m b e r i gyarlóságtól mentek nem vagyunk; de kérdem, vajjon a felhozott eszköz ezen roszak 's visszaéléseknek elejét veszi-e? vagy nem lesz-e még nagyobb zavarok és roszak okozója? Ha tekintjük Europa más tartományait, látjuk, hogy mihelyt az emberek, kik a közdolgozokban eljárnak, részrehajlók, 's egész pártok érdekeihez csatlakoznak, akkor a köz-

vélemény által szigoruan megbirálatnak; kérdem, ha vajjon azon eszköz, hogy a főkörmányzók vagy főfelügyelők conferentiákat lesznek kötelesek tartani, elegendő lesz-e az, az önkény megszüntetésére; attól tartok, hogy ha eddig a főispán önkénye ellen panasz volt, ha a conferentia annyi hatalommal ruháztatnának fel, mint azt a m. FRR. közül némelyek kívánják, jövőre a törvényhatóságokban divatozó pártok önkénye ellen hasonló, de tán még nagyobb panaszok lennének. És így ismételve mondom, igen kételkedem, hogy a conferentia illy módon alakíttatása oly eszköz legyen, mely által azon roszaknak elejét vehetnők. És így a mostani körülmények között más célra vezető eszközt nem lehet feltalálni, mint hogy főkörmányzók és főfelügyelőknek mindig olyanok nevezessenek, kik azon hivatalra minden tekintetben alkalmasok, 's kik iránt azután az illető törvényhatóságok közbizodalommal viseltesenek. Mi arra nézve hozatott fel, hogy a főispánok 's jövőre a főfelügyelők részrehajlók lesznek, hogy maguk iránt a bizodalmatlanságot terjesztesenek erre nézve meg kell jegyezmem: a mostani időkben alig hiszem, hogy a főispánok 's főfelügyelők között, ha különben hajlama is volna önkénykedésekre, valaki önmagának oly ellensége volna, hogy azon nyilvánosság, mely jelenleg divatoz, azon megbirálási vágy mellett, mely az eljárók minden tettei 's cselekedetei rostálásiban mutatkozik, mondom, volna-e a megyei főkörmányzók közt önmagának oly ellensége, ki magát illyeseknek kitenné? a közvéleményt maga ellen ingerelné 's a törvényhatóságokban jó nevének és hírének rovására önkénykedése által panaszokra nyujtani alkalmat akarna? Legyenek meggyőződve a m. FRR., hogy a közvélemény hatalma mostani időkben igen nagy, 's hogy annak a közdolgozka nézve nagy befolyása van. És így a nyilvánosság ezen helyzete 's hatalma mellett újra mondom: ha akarna is egy olyan felügyelő önkényt gyakorlani, legott fogná őt a közvélemény itélete sujtani 's törekvését megfűsítani. Tekintsük a városokban eddig divatozott procedurát. A választások a kir. városokban kir. biztosok által hajtattak végre, és mi volt ezen királyi biztosok eljárása? Ezek a városokba jöven, nemcsak a városi tanácsosok, hanem mindegyik polgárnak magokhoz szabad bemenetelt engedtek: nem mondom hogy egyes esetekben a dolog máskint nem történt, hanem rendszerint illyen volt a kir. biztosok eljárása, és ezen tanácskozások, ezen meghallgatások után a kir. biztosok a polgárság és városi lakosok kívánságához képest a candidátot megteették, és ha eddig a városokban megszorított választás mellett kevés panasz volt, a mostani elrendezés következtében, midőn a választás nagyobb kiterjedésben fog történni, még kevésb eset lesz a panaszra. Ezeknél fogva újra mondom, hogy az itt javasolt eszköz által a részrehajlás és pártoskodás önkénye, a törvényhatóságokban most is fájdalom! annyira mutakozó szakadások nem fognak elenyészteni; 's erre más mód nincsen, mint oly körmányzókat vagy főfelügyelőket nevezni ki, kik ezen hivatal-viselésre tökéletesen alkalmasok, 's ekkor a törvényhatóságoknak irántuk közbizodalommal kell viseltetniök; és így nem tartom czélszerűnek az illy főfelügyelők tekintélyét 's befolyását megszorítani, hanem a kijelelési jogot belátásukra bizni. A városi főfelügyelőről, valamint elterőleg a megyei főispánokról még hosszab vitakozások folynának, melyek közül csak a következőket, mint leginkább jellemzőket, emeljük ki. Egy főispán így nyilatkozott: Hiszem, hogy mindnyájan, kik itt léteznék, a közvéleményt méltán tiszteljük; de csak arra kérem a m. FRR-t, méltóztassanak a közvélemény definitióját adni. Jól tudják a m. FRR. velem együtt, mikint keletkeznek most a közvélemények. Én is átestem a választás phasisain; engem választottak, én is tartottam tisztújítószékeket 's azt tapasztaltam, hogy gyakran nem az tudta magának a közvéleményt megszerezni, kinek legtöbb érdeme volt 's ki a hivatalra legalkalmasnak találtatott, hanem az, kinek legtöbb pénze volt, és ki magának erős hanggal bíró torkokat tudott szerezni. Higyék a m. FRR., alkotmányos országban élven, szeretem az alkotmányt, és a despotismust nem szeretném hazamba átlátni; ha pedig a megyékben nem főispáni candidálás által eszközöltetnék a választás, a legnagyobb önkénynek nyitnánk kaput; mert ez csak úgy állana, mint oly törvényhozás, hol az egyik fél hozza a törvényt, 's a másik azt csak foganatosítani tartozik. Azért állítottam fel törvényünk által azon egyensúlyt, miszerint a megyei rendek válasszanak, a főispáni candidatio által pedig mérsékeltesék a választás. Mi a főispántól nagy felelősséget kívánunk; de kérdem: mi hatalma van a főispánnak, hogy hivatalát nem teljesítő tisztviselőt annak betöltésére szoríthassa? Az a megyék calamitása, hogy

felelősséget kívánunk a kormánytól, de magunk semmi felelősség alatt nem állunk. Ha tehát a főispánok vagy főfelügyelők a kijelelésben semmi joga nem volna, és ő azt tartoznék candidálni, kit a conferentia kijelelt: akkor a főispán vagy főfelügyelő személye iránti függés még csekélyebb fogna lenni, és az administratio, mely most is nehéz, úgy szólván lehet lenné fogna tétetni. És így ha akarjuk, hogy a tisztviselők a törvényeket végrehajtsák, gondoskodnunk kell módokrul is, hogy azt elérhessük; és a tisztviselők, kiknek főképp kötelességük a törvények teljesítésére ügyelni, föle függésben legyenek. Lehetnek a conferentia jó oldalai; a legfőbb biztosíték abban áll, hogy oly egyedek neveztesse a főfelügyelőknek, kik az illető városok körülményeit és az egyedeket ismerik, és az volt egyik baj a városi tisztújításoknál, mikép gyakran oly egyedek által kormányoztattak, kik a városokat teljességgel nem ismerték. Ellenkező véleményt táplált egy gr.: Midőn, ugymond, vagy bizonyos hivatal-korlátozástól, vagy pedig jog-meghatározástól van szó, szükséges, hogy az ember hozza elő azon veszélyeket, melyeknek azon hivatal kiesapongásai vagy visszaélései által ki lehetne téve a közállomány. Ennek következtében szükségesnek tartom azt állítani, hogy lehetnek főispánok, kik nem helyesen tesznek; sőt azt is mondhatni, hogy vannak főispánok, kik kötelességüket nem úgy végzik, mint az kívánatos lenne, és ezen tapasztalásokból merített állítások következtében kívánhatni a főispáni hivatalnak bizonyos korlátok közé szoríttatását. Igaz ugyan hogy volt egy m. ur, ki szinte azt állította, mikép nincs ügyetlen, nincs lelkiismeretlen főispán; legalább ő mint mondá, nem ismer olyat. Mihelyt ezen állítást a mélt. főrendi tábla in thesi elfogadandja, akkor leend annak helye: hogy nevezziük meg azon kivételeket, melyekkel azon állítást és véleményt megczafolni iparkodjunk; mindaddig, míg ez nem történni, nem tartottuk szükségesnek névszerint azon mélt. urakat megnevezni, kik véleményünk szerint okot adtak azon hiedelemre 's kiktán okai annak is, miszerint a főispánok iránt, nem vagyunk azon határtalan bizodalommal, hogy azok hatáskörének megszoríttatása általunk kívánatosnak tartatnék. Erre a fens. elnök: „ugy látom, a m. FRR. a tanácskozás czéljától eltért; itt tulajdonképp arról van szó: mikép kell városokban a kijelelési jogot gyakorolni, 's ugy látom, hogy régebbről fogva a megyei conferentiákról 's főispánokról tanácskoznak. Van ugyan némi analogia a főispánok és városi főfelügyelők között; hanem csak annyira kell tanácskozásunkat kiterjeszteni, mennyiben ezt a szükség megkívánja; és így miután a FRR. többsége azt határozta, hogy a városi választásoknál szinte kijelelés legyen, csak arról tessék szólni, hogy ezen jogot milly megszorítás mellett kívánják gyakorlatni. Én ugy hiszem, elfogadható lenne az, mi a főispánokra nézve e tekintetben a törvényben áll, hogy azok alkalmas tagokat jeleljenek ki, kik azon qualificatiókkal bírnak, melyek a fenálló törvények szerint megkívántatnak. És ha a m. FRR. elfogadják báró E. J. ur azon javaslatát, hogy mondassék ki az, mi a megyei választásoknál az alispánokra nézve kimondatik: hogy tudniillik a főfelügyelők tartozzanak azokat, kik actualis hivatalban vannak, mindenkor újra candidálni: ugy hiszem, mind azok, melyek e részben mondattak, el lennének intézve. Magához a tárgyhöz, t. i. a városi főfelügyelők hatásköréről tett 's általunk már előadott indítványra, egy báró ezeket hozá fel: A m. gróf indítványának csak egy hibája van, mely abban áll: hogy a m. ur a főfelügyelő jogait nagyon pontosan terjesztette elő. Egyébiránt pedig egész indítványában a főfelügyelőnek kötelességeit nem igen vette észre, sőt mennyiben ezek indítványába foglalva volnának is, legalább azon kötelességekre nézve nem találom ott semmi sanctiót. Ha gróf D. E. ur indítványa elfogadatik, létezik-e a városokban szabad választás? A m. ur az egész administratiót a főfelügyelő kezeibe központosítja 's ebben én tökéletesen kezet fogok a m. urral, ha e kettő megvan: v. t. i. az, hogy a főfelügyelő választatik, vagy hogy a főfelügyelő felölő legyen. De egy részről tökéletesen alávetni a városi tisztviselőket a főfelügyelőnek, más részről a főfelügyelőre nézve nem állapítani meg a felelősséget, legalább az én felfogásom szerint semmi más, mint az administratióval valóságos gyakorlását választott tisztviselőkről átadni oly tisztviselőre, ki választva nincsen. A m. gróf ur indítványában azt mondá, hogy a főfelügyelő a választott tisztviselőt hanyagsága miatt csak rövid időre függesztheti föl 's erre nézve jelentést tartozik tenni; de kinek 's azoknak é, kik ezen tisztviselőket választották? nem; hanem egy oly dicasteriumnak, mely ezen választásban legkisebb részt sem vön. Ha törvényt alkotunk, gondolni

kell annak minden lehetőségére. Ha a' főfelügyelő hivatalával vissza akar élni, ekkor a' választott tisztviselőket egyenként felfüggesztheti. Ha illy felfüggesztés esetében a' törvény kimondja, hogy mihelyt valamely tisztviselőt felfüggeszt, azt mindjárt pör alá kell venni. Ha a' felfüggesztést nem teheti másképp mint a' közgyűlés tudtával, ha a' felfüggesztést közgyűlés által sanctionálnak, akkor az illy tisztviselőnek felfüggesztésében részt veszen az, ki őt választotta; de ha ezt kihagyjuk, ha azon még nem létező tisztviselő hivatalával vissza akar élni, oda juthatunk, hogy csak 6 évről 6 évre lenne választás a' városokban, de a' választási jog tökéletes illúsióvá válhatnék és a' város a' helyett, hogy választott a' tisztviselő által kormányoztatnék, kormányoztatni fog olly tisztviselő által, kik a' főfelügyelő által szabadon substituálnak, mert a' m. gróf indítványában észrevehető az, hogy az olly esetben felfüggesztett hivatalnok és egyed helyett a' hivatalban más tegye a' helyettesítést. En tehát miután a' gr. ur indítványában tisztán felállítva látom a' főfelügyelő jogát, de azon kötelességre nézve a' sanctionak semmi nyomát nem találok; miután municipalitásunk egyik főfeladása pótolni azon hiányt, mely a' felelősség nem létezése miatt alkotmányunkban létezik, és a' m. ur indítványában a' felelősségnek felfogásom szerint legkisebb nyoma sincs; én a' m. ur indítványát úgy, mint az most áll, nem pártolom. Ha azonban a' m. ur indítványát úgy pótolná, hogy abban, valamint egy részről most indítványa szerint a' főfelügyelő jogát biztosítva látom, biztosítva látom egyrészt a' polgárság jogát; ha a' főfelügyelőre nézve akkor, midőn neki olly súlyos hatalom adatik, más részről a' felelősség is kimondatnék, akkor, mondom m. ur indítványát teljes szívből pártolnám. Ezen előadást az imént felszólalt gróf még ezekkel pótlá: „Azon elvből indulok ki, hogy valamely egyedet hivatalától csak az mozdíthat el, ki azt kinevezte vagy választja; ennél fogva minden esetre a' közgyűlésre kívánám bízni azt: vajjon elmozdítást vagy cassatiót kíván-e bizonyos egyed ügye? Mi az indítványt illeti, azt helyesen tartom annyiban, hogy a' főfelügyelő közvetlen befolyásu legyen az adminisztrációban, s azért nincs a' miatt ellenvetésem, hogy a' főfelügyelő minden tisztviselőt hanyagsága miatt bizonyos rövidebb időre felfüggeszthessen; de ezen időszakot meg kellene határozni, s azt kívánom, hogy ezt a' főfelügyelő intra dominium telhesse, azaz minden jóváhagyás nélkül; és ha fel van függesztve azon egyed, akkor legyen kötelessége a' dolgot a' közgyűlésre terjeszteni, s annak az esetet terjesztvén elő, ez vagy helyben hagyni vagy megszüntetni fogja a' felfüggesztést; vagy ha igazságtalanul történt, az illető hivatalába visszahelyeztetni. Mi a' tisztviselő tökéletes elmozdítását illeti, ezt nem kívánom intra dominium eszközölni, hanem mielőtt megtörténne, ohajtom, hogy a' főfelügyelő kénytelen legyen polgárgyűlést hívni össze, s az esetet elbír terjeszteni, és megbírálni alá bízni: vajjon a' felfüggesztésben megnyugszik-e vagy sem; s ha tulnyomók lesznek a' főfelügyelő okai, a' polgárgyűlés határozzon a' tisztviselő sorsáról. Ez volna véleményem, s úgy hiszem, hogy ez által a' főfelügyelő befolyása méltányos alapot nyerne, minthogy a' választók befolyása nem volna kijátszva. Mert nem szeretek azon elvtől eltérni, hogy hivatalából a' tisztviselőt csak az mozdíthatja el vagy függesztheti fel, ki azon egyedet kinevezte vagy választotta. Az indítványzó gróf erre így fejté ki bővebben nézeteit. Meg lehet s nem akarom tagadni, hogy indítványom tán nem adatott elő olly terjedelmesen, mint azt ezen fontos tárgy kívánja, s meglehet hogy elmaradtak belőle némelyek; de ezt azért tettem, mert előre láttam, hogy módomban lesz az eszmék kieserítése által még felvilágosítani a' dolgot. Legyen tehát szabad b. E. J. tisztelt barátom előadására néhány szóval felelni: ő mlgának legnagyobb aggodalma az, hogy az által, ha a' felügyelőnek olly kiterjedt hatóság adatik, ő az egész adminisztrációt magában fogja absorbeálni. Nem méltóztatott indítványomra tökéletesen figyelni, mert én csak azt indítványoztam: hogy a' főfelügyelőnek hatalomköre minden adminisztratív ügy feletti ellenőrködésre terjedjen ki, és így a' főfelügyelő nem adminisztrál, hanem csak felügyel arra, hogy mások miként adminisztrálnak. Elvből szeretek kiindulni. A' főfelügyelőről azt mondják a' t. RR., hogy az a' Helytartó-Tanács által gyakoroltatik, de egyebet nem mondanak. Már most kérdem: mi ből fog állani ezen főfelügyelés? A' Helytartó-Tanácsnak annyi joga sem lesz, hogy a' hanyag és hűtlen tisztviselőt megbüntethesse, vagy hivatalától felfüggeszthesse; vagy maga utján és rendjén elmozdíthassa, úgy mindazáltal, hogy ezen kérdéses embernek fenmaradjon joga, midőn sértve érzi magát, panaszt te-

hetni. De megvallom, hogy a' helyes administratio érdekében nem tudom megegyeztetni azon eszmét, hogy a' főfelügyelő a' polgári gyűlés alá rendeltessék; mert ha polgárgyűlés fogja megbírálni a' főfelügyelő tetteit, akkor a' főfelügyelőnek hatása nem lesz, s egyszersmind tág kapu nyitatik a' pártszellem működésének. Adminisztratív tekintetben a' törvény sikerességéért szükséges, hogy valakinek parancsolhatási hatalma legyen; s megvallom, én a' lehető önkényitől kevesebb félek, mint alkotmányos apathiától, mert tapasztalásnál fogva látjuk, hogy Magyarországon, mi keletnek emberei lévén, mindenre inkább vagyunk hajlandók mint úlésre. Egyébiránt hogyha bárki tudna találni olly módot, miszerint a' főfelügyelő törvényes tekintetnek s hivataloskodásának kárát nélkül még nagyobb biztosíték nyujtatnék az önkény ellen: első leszek én, ki azt elfogadom; de addig mig olly módot nem hallok, tovább is indítványomhoz ragaszkodom, mely szerint a' felfüggesztett tisztviselőre nézve rögtön tartozik a' főfelügyelő nyilvánítni azon indokokat, melyek miatt felfüggesztetett, és az illető tisztviselőnek meglegyen azon tehetősége, hogy az ellen folyamodást tehessen s hivatalos vizsgálatot kérhessen; s így nem volna egyéb különbség köztem és báró E. J. ur között, mint az, hogy ő méltósága a' főfelügyelő felelősségét kívánja bővebben megállapíttatni; megvallom csekély felfogásom szerint igen nehezen látom ezen felelősséget másképp elhatározhatónak, mint csak úgy, ha a' főfelügyelő felelősséggel tartozik annak, ki őt kinevezte, azaz ő Felsőének; de hogy őt a' polgárgyűlés alá rendeljük, azt a' helyes administratio kelleivel megegyeztetni nem tudom. Mi az önkényt illeti, méltóztatnának figyelembe venni, hogy indítványom szerint mind a' három esetben, t. i. az elmozdítás, elbocsátás s felfüggesztés esetében, jogot ad az illető tisztviselőnek rögtön megkívánni azt, hogy azon okok, melyek miatt elbocsátatni, elmozdítani, vagy felfüggesztetni kívánatik: megvizsgáltassanak s ezen vizsgálat nem a' főfelügyelő, hanem a' polgárgyűlés által történjék, t. i. a' Helytartó-Tanács köteleztessék az illy panasz következtében nyomban megrendelni, hogy a' polgárgyűlés részrehajlatlan tagokból álló bizottságot küldjön ki, mely a' fenforgó indokokat megvizsgálja s jelentést tegyen. Ennél fogva tovább is indítványomhoz ragaszkodom. Az ellenfél azonban e' felvilágosítással meg nem elégedvén, a' már több ízben felszólalt m. báró így folytatá az indítvány megámadtatását: Ha a' m. FÖRR. csak egy tekintetből indulnak ki ezen kérdésnél t. i. a' jó administratio tekintetéből: akkor gr. D. E. indítványa engem még nem elégit ki, miután kétség kívül a' lehető legjobb administratio a' választott tisztviselőkkel nem fér össze, s minden kérdésen kívül, ha csak az administratio fekszik szívkön, akkor sokkal czélszerűbb lesz követni a' városi tisztviselőkre s egy általában minden tisztviselőre Magyarországon azon rendszert, mely Francia és Poroszországban követetik, t. i. a' kinevezési rendszert, miután a' választási rendszer nem biztosít soha az iránt, hogy jó és ügyes tisztviselők fognak kinevezetni; kérdem, miért fogadták tehát el a' m. FÖRR. a' választási rendszer? azért, mert az adminisztratív tekinteteken kívül még más tekintetek is voltak, melyek a' m. FÖRR. azon határozatra vezértek; voltak pedig olly tekintetek, melyeket a' m. FÖRR. is z t á n administratio tekinteténél még fontosabbnak tartottak s ezeknek az adminisztratív tekintetét alá rendelték, t. i. az alkotmányos szabadságot. Már m. FÖRR. azért, mivel a' szabadság érdekében szükségesnek tartották azt, hogy a' választási rendszer a' városokba is bevitessék, a' m. FÖRR. szándoka nem lehet, hogy a' tisztviselők választását valóságos illúsióvá változtassák, későbbi határozatok által pedig meggyőződés szerint elfogadtatván gr. D. E. indítványa, a' városi tisztviselők választása illúsióval teljességgel nem volna egyéb; mert a' tisztviselők in ultima analysi egészen a' főfelügyelőtől fognak függni, miután a' főfelügyelőnek megadták a' candidálási jogot, és már ez által nagy befolyása van. S most ismét, miután már azon egyedekből, kiket a' főfelügyelő legkövetesebb szabadsággal candidált, a' polgári gyűlés valakit választ, s a' m. FÖRR. a' főfelügyelőnek meg akarják engedni, hogy sub titulo „hanyagság“ azon egyedeket akármikor felfüggesztheti, hanyagság, „ez olly tágszó, melytől alá végre, ha épen a' főfelügyelő hatalmát terjeszteni akarja, mindent vethetni; mert kérdésen kívül alig van Magyarországon egyetlen egy tisztviselő valamennyi városban és megyében, ki — ha a' törvényben semmi más nem áll mint „hanyagság,“ egyszer életében föl nem függeszthetnék hivatalától, kétségkívül a' felügyelőtől a' felfüggesztési jogot elvenni nem lehet. Ez áll; hanem minden kérdésen kívül ezen felügyelői jognak korlátozva kell lenni a' közgyűlés által, mely azon egyedet választotta;

máskint é a' polgári összeségnek választási joga tökéletes illúsióvá válik. Senkit hivatalától elmozdítani bírói eljárás nélkül nem lehet; egy pár nap felfüggesztve maradhat; de minden esetre, mihelyt a' főfelügyelő valamely tisztviselőt akár hanyagság, akár más okoknál fogva felfüggeszthet, a' gyűlésnek azonnal itélni kell arról: vajjon azon egyed pörbe fogatandó é, vagy pedig felfüggesztése megszüntetendő? másképp ismételve mondom, a' választási jog tökéletes illúsió; s ekkor mindazon hasznót, melyeket gr. D. E. ő mlgá elérni akar, tökéletesen elérjük, ha kimondjuk, hogy minden városi tisztviselő kinevezése és felfüggesztése tökéletesen a' főfelügyelőtől függ. Még egyszer kénytelenítették erre az indítványzó gróf felszólalni: Ugy látszik, a' m. ur nem fogta fel előadásomat; mert világosan mondtam, hogy a' felfüggesztést a' főfelügyelő csak rövid időre teheti, és pedig akkor, midőn alapos okok és tények állanak elő, s rövid időre lévén felfüggesztve a' tisztviselő, mindjárt kívánni fog hivatalos vizsgálatot, mi a' polgári gyűlés által fog megtétni; és így nem hogy kevesebb biztosíték van mint most, hanem inkább több; mert most úgy megy a' dolog, hogy felfüggesztetik a' tisztviselő, az eset a' Helytartó-Tanácsnak följelentetik, s ez rendeli a' vizsgálatot, nem pedig a' polgári gyűlés, és kir. biztos által hajtatik végre a' vizsgálat, ki ha akarja, kihallgatja a' tanácsot, ha nem akarja, nem hallgatja; de eszmém szerint tartozik meghallgatni a' polgári gyűlést, sőt a' n n a k tudósítása nyomán teszi a' vizsgálatot, és így a' polgári gyűlésnek világosan fen akarom tartani azon jogot, hogy véleményét is megmondhassa. E' szerint, ha a' polgári gyűlés azon tisztviselőt ártatlannak tartja, világosan az eljárás ellen nyilatkozhatik. Mi a' felfüggesztést illeti, a' dolognak első stadiuma lévén, azt elbocsátásnak kell követni. Azon esetben, ha a' tisztviselő többszöri felfüggesztés után sem javulna, elmozdítathatik úgy, mint eddigis történt, mert eddig sem lehetett bírói itélet nélkül valakit hivatalától elmozdítani. A' Helytartó-Tanácsnak nem akarok több jogot adni, mint ő Felsőének van; mert ő Felsőége ha rosszlelkűséget vesz észre, a' fiscus által pert indít ellene. Ha a' m. FÖRR. a' mellett maradnak, mit a' t. RR. mondanak, miszerint a' felügyelés a' Helytartó-Tanács által gyakoroltassék, szinte ott leszünk, hol most vagyunk; mert nem lévén említés arról, mi jogai vannak azon hatalmaknak a' városok irányában: ő felsége azon jusát, melyben eddig is volt, fogja gyakorolni; fogja pedig gyakorolni kevesebb biztosítékkal mint eddig, midőn királyi biztosok által gyakoroltatta; eszmém szerint pedig itt a' polgári gyűlés befolyását akarom. Továbbá nem fejeztem kifenebbi előadásomban azt, hogy az elbocsátás esetében előáll a' polgári gyűlés azon joga, hogy a' megürült, hivatalokat választás alá terjeszse; ezt azért nem említém meg, minthogy magából értődik. Ha a' m. urak az önkény ellenségi: mondhatom, annak nem kevésbé ellensége vagyok én is; de az adminisztratívban a' rendet megállapíttatni kívánván, azt sikeresen ellenőrködés nélkül elérni nem lehet; mert hazánkban legnagyobb hiány az, hogy azon ellenőrködés, melyet a' főhatalom gyakorol, elég hatással nem gyakoroltatik. Ezek szerint a' m. szónoknak mult számunkban említett indítványa többséget nyervén, a' fens. N á d o r által végzésnek mondatott ki. —

179d. ker. ülésb. april 16kán vizsgálat alá vétették a' köziratba bocsátott üdvező felírás-javaslat, melytől köztetszéssel s minden változás nélkül meghagyatott. Ezután a' bányatörvényjavaslat feletti tanácskozásokb. a' 13dik czikktől egész a' 40ig (59—153 §.) jutottak a' t. Rendek s vitaközlésekre e' tárgy természeténél fogva nem sok alkalom mutatkozott; csak két czikk felett törték egymástól el a' vélemények. A' 25dik czikk „A' bányamiveléshez kívánt anyagok s élelmiszerek vámmentességéről“ kihagyatni kívántatott, nehogy általa a' törv. hozásnak v á m o k körüli rendelkezése megelőztesse. Ha itt a' vámmentesség kimondatnék, majd más iparágak is hasonló kedvezést követelendnek, mert vannak más gyárak is, melyek munkáji életveszéllyel összekötötték, mint például az üveghuták, a' nélküli hogy a' törvényhozás e' tárgy körül általánosan rendelkezhetnék, mert például a' pesti hidon már eziránt kivétel lesz. Egy karpátmegyei követ, az eddigi gyakorlatra s a' bányászati mostoha körülményeire támaszkodva kéré a' t. RR. t: ne viseltessenek olly ellenséges indulattal a' szegény bányászok iránt, kik az illy terhelést másnak mint ellenségeskedésnek nem veendik; mire az indítványzó követ nyilatkozatát: miszerint indítványa távol sem oda céloz, hogy a' bányászati természetű vámtól fizesse, de csak azt kívánja, hogy a' t. RR. ne intézkedjenek a' vámmentesség felől, míg a' közlekedési módokról rendszeresen nem intézkedtek; mert ha az eddigi vámmentesség megmarad, ez o r s z á g n a k soha jó utai nem

lesznek. Csak rövid időig tessék még a t. RR-nek eziránt várakozni, minthogy a finansziális küldöttség talán ez iránt is fog véleményt adni. Több oldalról szavazás sürgettetvén azon kérdés iránt: a' 95 §. megtartassék é vagy ne? Szótöbbség által annak kihagyatása rendeltetett. A' bányamivelők adómentességéről rendelkező 28ik cikk szinte több szónok által kihagyandónak tartatott, 's az előbbi indítványzó e' cikk helyett a' 627 §t e' szavakkal kívánta pótoltatni: „bányászok adózására nézve jelenleg a' törvényes gyakorlat megmaradván a' törvény utóbbi rendelkezéseig.“ De némely bányavárosi követek olly élénk színekkel festék a' bányászok ingadozó 's veszélyes sorsát, kik ma dúsgazdagok 's holnap koldusok; megmutatták tovább, hogy a' bányászat megadóztatására nem taláthatnák practicaí kules 's azért léteznek az urbura, mint az adózás legbiztosabb kulcsa; egymásik bányavárosi követ még tovább menvén, csak üdvözlő a' bányászok újabb terhelését, mert ez által azok legnagyobb része örökre felhagyván, a' bányászat nem jutand többé tönkre, mint eddig nagyobb részben történt, hanem más biztosabb 's nyereséges életmódra adván magát, jobb jövőre számíthatand. Az említett karpát-megyei követ hasonló buzgósággal védé a' bányászokat 's névszerint a' 107. §ra nézve megmutatá, hogy ha a' bányatiszt adót fizet, úgy nem ő fizeti azt tulajdonképen, hanem a' bányabirtokos. Egy más megyei követ azon körülményt hozá fel, hogy a' vaspályákra szükséges finvas olcsóbb volt Angliából Triestbe szállítva, mint azt hazai hámoraink előállíthatják, 's így ezek megadóztatása még inkább nehezíté a' külfölddeli concurrentiát, mi ellen az indítványozókövet erősíté, hogy ez csak a' vaspályáépítés elején történt, de másfél év múlva már több magyar gyár ugyanazon áron kínálkozott. A' szerkezet szavazás következtében meghagyatván, a' tanácskozás a' többi cikkre nézve gyorsan haladt.

180d. körül. ülésb. apr. 17dikén a' szőnyegen forgó bányamunkálat vizsgálata tovább folytatván, kisé élénkebb fordulatot csupán a' 197. és 198d. §. tartalma eszközölt, mely a' zsidókat a' bányavárosokból, eddigi törvényink és szokásink szerint kizárja. Huzamos vitakozás mindazáltal ebből sem keletkezett; mert a' zsidók ügyének kérdése egyébkint is külön tárgyalásra lévén fentartva: a' kérdéses szakasznak innen ezuttali kihagyatása javasoltatott, mi elfogadtatást nyert. Az e' napi vizsgálat a' 154től — 475ik §ig haladt. Délutáni 1 órakor kezdődék a'

138d. orsz. ülés a' KK. és RR-eknél, melyben a' verif. választmányak Korpona követe iránti jelentése után a' kerületileg megállapított üdvözlő felirat ő felsége születésnapjára fölolvastatott, 's helybenhagyatván a' főRR-ekhez átküldeték.

138d. orsz. ülésnek a' m. Főrendeknél apr. 17én tárgya volt a' büntető törvénykönyv javaslatának büntönrendszerről szóló III. d. része iránti üzenet, melynek főbb állításai éles taglás alá vétetvén 's megczófoltatván, ez alkalommal a' magányrendszer körül olly érdekes 's jellemző adatok hoztak elő több szónok által, hogy azok leghivebb közlésével lapunk legközelebb számaiban tisztelt olvasóinkat megörvendeztetni nem késendünk, meglevén győződve, hogy ha az egész magyar időszejaki sajtó e' tárgyban kötelességét hiven teljesítőleg e' remek előadásoknak a' legkiterjedtebb nyilvánosságot szerzendő meg, ez által annyira tisztulandnak ország-szerzte a' büntönrendszer körüli ismeretek, hogy a' következő megy. tanácskozások 's ezek következtében várandó utasítások mindinkább kiemelve a' teoriák köréből a' gyakorlati kívánatoknak megfelelőnek olly t. körül, mellynél életbe vágóbb alig létezik a' polgári élet egész cyclusában. A' tanácskozások ez ülésben véget nem érhetvén, a' fens. elnök azok folytatását jövő ülésre tüzte ki, 's miután a' t. RR. küldöttsége az üdvözlő felirásit javaslatot áthozta, ez pedig felolvasás után nyomban megvizsgáltatott a' két tábla egyet ülésgyűlt össze, melyben a' felirás szokott módon felolvastatván, 's pecsételtetvén elküldetett.

139d. orsz. ülésb. a' m. fRR-ek apr. 18kán ugyanazon gyakorlati tárgy ismérettel folytatták a' büntönrendszer körüli tanácskozásokat, melyeket szinte a' legkörülmenyesebben közlendünk, a' fenséges Nádor a' többséget egy grófnak tegnap tett 's ma általa módosított indítványához képest kimondotta, melynek tartalma következő: A' m. fRR. a' mintabörtön eszméjéhez tovább is ragaszkodnak; tekintve egyébiránt hazai büntöneink szomorú állását, azok javítása 's czélszerűbb elrendezése tekintetéből egy általános szabályzó rendelet kidolgozását, az általok javaslatba hozott 1827ki választmányi munkálat használatával és részbeni alkalmazásával most is szükségesnek vélik; nehogy mindazáltal az ujonnan felépítendő büntönökre nézve a' megkívántató költ-

segek akármí módon később netalán teendő változások által veszélyeztethessenek: ott, hol új építéseknek melőzhellen szükségé fenáll, megegyeznek, hogy a' kir. Hótanács felügyelése mellett magánykamrák is építtethessenek, a' nélkül mindazáltal, hogy a' magányrendszer szabályinak alkalmaztatása eziránti további törv. intézkedés nélkül a' hatóságokban megállapíthatnák, a' büntető scala eszméjét továbbra is szükségesnek tartják. E' szerint rendelé ő es. k. fensége a' főrendi viszonzómetet föltétetni azon világos előrebocsátással, hogy a' büntönök mostani rendszere minden esetre minélelőbb megváltoztatandó, azon véleményt nyilvánítván a' fens. elnök, hogy ha ez mindjárt kezdetben így tétetik, az egyezés sokkal könnyebben eszközöltetett volna; de a' t. RR. egy egészen új rendszerrel állván elő, ez által a' főrendek tanácskozását szabályozták 's a' jelen tere át-vitték. Többnyire ő es. k. fens. is azon esetre, hamárvalamely kísérlet tétetik, ez elirányosnak vélné, hogy az mindkét rendszerrel, a' hallgatóval t. i. és a' magányrendszerrel, eszközöltessék, mi azonban előbb a' rendi tábla által lenne indítványozandó. A' jövő tanácskozások tárgyaul ő es. kir. fens. az évenkinti országgyűléseket 's ezután a' szabad kerületek elrendezését tüzte ki.

181d. ker. ülésb. apr. 18án a' bányatörvénykönyv 4ik része végig olvastatott 's elvégeztetett. Minden §. kerületileg is meghagyatott. A' 615. §. tartalma azonban némi kis vitát okozott. Ugyanis B. Ö. B. követe indítványozá 's kíváná: mikint a' hétszemélyes táblához meg azon esetben is engedessék meg a' bányapolgároknak az appellata, ha az előbbi mindkét törvényszék egyenlő ítéletet hozott is. Az indítvány-módosítás mellett több pártolóra talált, de szavazás alá kitézetvén, 28 szavazási többséggel 19 ellen megmaradt a' szerkezet. A' 623 §nál pedig K. követe indítványozá, miszerint a' megyéje keblébeni bányahelységekben municipális hatóságok rendelkezessenek törvényileg 's a' megyei hatóság azokra terjesztessék ki, mert eddig a' civilis hatóságot is a' k. kamra tisztjei gyakorlák. Az indítvány elfogadtatott azon végzéssel, hogy minden ilyen neműek, akármely megyében legyenek is, a' törvényben nyil t a n neveztesse-nek név szerint. E' munkálatban tett változtatások tárgyalása f. h. 20óra tüzetett ki, mivel 19én mint ő fels. születésnapján ülés nem tartathaték.

Biharmegye martzusi közgyűlésében* elnökölő másod alispán ur a' távollevő első alispán igen dicsé-

* E' lapok szerkesztője, heeszes sorai által a' levelezésre, melyet eddig Thurzó Miklós barátom folytatott, felszólítván, annál örömebb vállaltam azt fel, mert ezen barátom tudósításai legkevesebb párt-szellemmel iratván, én is minden pártérdek nélkül akarom folytatni tudósításimat, melynek bebizonyításul azon szavaimra hivatkozom, melyeket az érdemes szónokok egyike azon nyilvánítására egy közgyűlésen tettem, hogy pártoknak kell lenni: „ezt mondván: én azon divateszmével, mely szerint pártoknak kell lenni, teljességgel megbarátkozni nem tudok, mert a' hol pártok vannak, ott egyetértés nincs, a' hol pedig ez nincs, ott a' közjóra üdvöst határozni nem lehet, mert a' közjó gyakran feláldoztatik a' pártok érdekének; szíve a' közgyűlésben azt is nyilvánítám, hogy hiedelmem szerint minden, ki ezen terembe jött, lelkiösmérete meggyőződéséből szól, én ennél fogva senkit nem gyanusítok, mert részemről én mindig azt mondom, mit lelkem isméréte és szíve érzése nyelvenre ad; és azért, hogy valaki véleményem ellen szól, személye ellen legkisebb neheztelésem nincs, senki elvét 's lelkiösméretét megtróni jogom nincs, hogy valakire azért, mert más politikai véleményben van, neheztelni, annyival inkább haragunni épen olly türelmetlenségnek tartom, mintha vallásáért gyűlölném. Ezeket 40 évi tapasztalásom után voltam 's vagyok bátor nyilvánítani, 's mostani politikai korszakában megyénknek még jobban megerősödtem ezen politikai hitemben, mert a' pártokra szakadozásnak nemesak sok egyede, de az egész megyére is sok kellemetlen következtetést sajnálnak tapasztaltam. A' levelezést e' föltt a' Jelenkorral még azért is örömet teszem, mert noha majd minden nevezetes hírlapot olvasok, 's ámbár m i n d e g y i k b e n igen sokat találok, mit v a l ó d i örömmel olvasok, mind-niknek meglevén saját érdeme, a' Jelenkor mindazáltal véleményem szerint leginkább megtartotta azon nagy statusfőrfiúnak Széchenyi István grófnak újabb is nyilvánított jelszavát, hogy a' Jelenkor a' jelen történetek hü ábrázolatja legyen — Végre a' levelezésre még az is birt 6) éves létemre is (kérem ezt bizelgésre nem magyarázni, hanem legfőkébb egy kis húságra) mert 1828ban az országos összejárat alkalmakor Sopronyban, hova tisztelt megyém részéről küldtettem, mikor Széchenyi István gr. ur a' közgyűlésben legelőször megjelent, én is jelen levén, szemtanuja voltam azon közörműnek, melyet a' közgyűlés első megjelenése iránt mutatott, mely örömet a' jegyzőkönyvbe is iktatni határozta; de maga ur lakán is Czenek szerencsém levén, ezen

retes szokása szerint mult időszejaki gyűlés óta megyénk politikai állásáról szóló részletes jelentését elolvastván, 's a' scontrókat a' jegyzői hivatal bevett szokás szerint előterjesztvén, legelőbb is a' követi jelentések olvastattak, melyeket a' Kk és Rk nagy megalégüléssel helyeslettek, kivált azon érdemes követ tudósítását, ki nádor ő fens. részére a' megye köszönő levelét, melyben a' nemzetiség tárgya iránt ő Felségétől az országgyűlésre érkezett kir. leiratban lett részvevő hazafiságát megköszönték, személyesen általadván, az ő fensége által lett fogadtatását 's a' megye iránt nyilatkozatott szives érzését jelentésiben lelkesen előadta. A' szatharmegyei követ személyen az ifjuság által elkövetett bántalmak iránt az országgyűlésre érkezett leirat tárgyalatásával több kellemelenségre láttak alkalmat a' szónok urak, úgy hogy az e' feletti tanácskozás mintegy folytatása volt a' kerületi ülésnek, mely minden tekintetben utánoztatott, úgy hogy talán ha jelen lett volna a' személy, még a' terem kivül ott rajta elkövetettek, it is utánoztattak volna. Határozattá lön, hogy szigorubb törvényalkotásnak helyét nem látják, hanem az eddigivel megalégeszenek. Meg kell jegyezni, hogy ezen megye adá azon utasítást: mikép a' választásokkor történni szokott kihágások iránt szigoru törvényt eszközöljenek követeink, sőt a' legközelebbi követválasztáskor noha csak annyi történt, hogy néhány köznemes, kik egy nem adózó táblabíró kisértek házához, egy kis keleti nem fizetés hajlamtól elragadtatva, bojjaikat ezen táblabíró körül emelgettek, „nem adózunk“ szót kiabálván, 's a' nélkül hogy valakit megütöttek volna, az utcán másodalispán ur által hatan közülök elfogattak, 's büntönbe záratnak; sőt a' gyűlés első 's másod napján mind két éjjel, az első alispán rendeletéből, nehogy valami zavargás következzék — egy század katonaság rendeltetett ki a' megye házához. Azonban az országgyűlés helyén történt illy nagy botrányt, mely által a' salvus conductusnak vége, hogy illy hidegen vették, sőt a' személyre nézve, a' kin történt, még inkább helyesleni látszottak a' szónok urak, e' részben politikájokat igen is bajos kitalálni. — Ennek vége szakadván a' nm. Helytartó-tanács egy rendelete olvastatott, melyben a' megyélevé tudatja, hogy a' kir. biztost oda utasította, miszerint vizsgálatokat 's feladásokat azokkal, kiket érdekelnek, ne a' megye által, hanem maga közölje, minek következtében kir. biztos ő méltósága vissza is jövend vizsgálatását továbbra is folytatandó. Ezen rendeletre a' szónokok örömet szavaztak, melyet a' nm. Helytartótanácsnak köszönettel megíri határozatnak. Bizony csak nagyon változott az eljárás mód; előbb, midőn valamely megyére kir. biztos neveztetett ki, milly érzékenyen repraesentáltgattak a' megyék, most pedig némely megye maga kéri a' commissiót magára, mi pedig örömet szavazunk a' k. biztosság iránt; csak meg kell ismérnünk, hogy haladás korszakában élünk. A' tiszti kar, mivel f. évi majus 10kén már a' tisztujiatnak törvényes 3 éve eltelik, ez pedig a' juniusban tartandó időszejaki gyűlés határnapjánál előbb esik, nyilvánítván, hogy majus 10kén tul, ha addig a' tisztujiat meg nem történnék, hivatalát folytatni nem fogja, ezt a' Kk és Rk azon okbul nem fogadták el, mert mig a' k. biztos be nem végzi munkálkodását, a' lemondást elfogadni nem lehet, ennél fogvást a' tiszti kar is visszavonta lemondását. Egyébiránt még eddig a' vitakozásokat elég csend és mérséklettel folytaták a' szónok urak, a' mult gyűlési vitakozások modorához hasonlítva: mert akkor a' hasonlatosságok az állatok országából vétettek, de most sokkal nagyobb kiméllel viseltettek a' pártok egymás iránt, mert csak a' növények országából vétettek kölcsönösen a' hasonlítások. Egy szónok t. i. a' másikat bagolyhoz, másik számárhoz hasonlítván; most pedig egyik szónok az ifjuságot a' tavaszsal legjókorabb kibuvó, de hirtelen felmagzó salátához hasonlítván, másik az ezt mondotta szónokot azon vén fához hasonlította, mely már levelet sem hajtván, gyümölcsöt sem teremvén, semmi haszna nincs: pedig megengedjen szónok ur, árnyéka is van, hamuzsirt is készítheti belőle, ha levagják 's így több haszna van, mint a' jókor felmagzott salátának. A' gyűlés noha két hétig tartott, de a' fenérintett nevezetesb tárgyakon kivül, melyek fentebbi tudósításomba foglaltatvák a' megye belügyeit illetőkön kivül, csak két tárgyról vitakozást számíthatni az érdekes-bekhez. Első a' m. helyettes ur díjelölége, melyet

jeles statusfőrfiúhoz járulni, azóta mind munkáji, mind a' haza oltárára tett nagyszerű áldozatai miatt is őt még jobban tisztelni tanultam, 's így egy illy nagy hazafinak ezen lapokban megjelenő mély politikai ismértteljes irányezikkeivel esekély tudósításimat is fölvétetni szerencsémnek tartom. A' levelező.

ismé kedvencz alkalmul ragadtak meg a' m. helyettes ur személyes bántalmára; tb. N. J. ki különben szónokink közt egyike a' kitünőbbeknek, illyformán nyilatkozott: azt hallá hogy a' főisp. helyettes a' megyében legszebb, legbölesebb 's leggazdagabb ember, azért volnának annyi irigyei. A' szépséget ő azonban arcbőr vékonyságában helyzi, az okosságra nézve a' megye viszonyai szólnak, gazdagságránézve pedig szóló magát gazdagabbnak tartja, mert kiadásit jövedelméhez méri 's ha 40 ezer köblös földje nincs is, még is szegyenlett volna hivataldíjt előlegezni. Sajnálja hogy jelen nincsen, mert szeretne volna ezt neki szembe mondani azon keserűségért, mellyet érzett akkor, midőn a' helyettes, még mikor csak tekintetes ur volt, az urbéri taksának pengőben fizetése miatt azzal szegyenitette meg, hogy ha neki tetszik, engedje el a' füstpézt jobbágyainak. Ügyvéd H. J. e' tárgyban szemére lobbantá a' személyes gyűlölséget tb. N. J. nek, mondván: hogy szónoklata eléggé mutatja, miszerint itt személyeskedés viszi a' fő szerepet, a' közügy pedig csak köpönyegül használtatik a' személyeskedés beburkolására. Ezt követte K. J. volt alisp. ki ohajtotta, bár a' szónok maga személyes passióját ne említette volna, mert így felülről is azt hiendik, hogy a' megyét passio és személyes gyűlölség vezeti, a' minthogy igaz is, azon kivétellel, hogy felül tudják jól ezeket, miszerint nem a' megye, hanem néhány olly egyed teszi mind ezt, ki a' magányos gyűlölséget a' megyei terembe viszi: mellynek következése az meg h. felülről még is az egész megye dorgáltatik, e' miatt 's az 1723dik törvénycikkre, melly az illedelem és mérsékléssel párosult tanácskozást parancsolja, emlékezteti a' fenső k. parancs a' megyét; de a' szónok urak magokat ezen törvényhez nem szabják, talán azért, hogy az a' tőlök ugynevezni szokott avas Corpus jurisban van, egyébiránt remélhetni, ha ohajtásuk szerint a' minden évben tartandó orsz. gyűlésen frisebb törvényeket hoznak, azokat majd jobban tisztelik, ha csak azokról is ezt nem mondják, mi a' sz. irásban van: „Büdös uram, mert már 4ed napos.“ Egyébiránt tb. N. J. urnak ha nehezen esett ezen kis contemptus, miért utánozza ezt a' gyűlésen; maga is ügyvéd collegájit „per uram és per Domine audiat“ miért szólitgatja: azoknak is épen ugy fájt ez, mint tbiró urnak. — Másik érdekes tárgy volt a' micskei község résziről a' diák szert. megyés püspök hivatalos levelének a' község által szokott küldetése eleni folyomódás, melly szerint annak tovább szállítását a' község megtagadván p ü s p ö k ö m s g a az 1786diki k. parancs értelmé szerint helybeli lelkészt a' járásbeli szolgabíróhoz utasítván, a' sz. bíró a' községnek a' hivatalos levelek további vitelét kötelelességit tette. Ennek egy kis rajzát kell adnom. Megyés püspök ur mult nyáron az egész megyében az ugynevezett atyai látogatást tevén Micskén is megjelent 's miután a' helybeli birtokosok látog t a s á b ö l szállására ment, többektől kísértetve, a' püspöki megye pénztárából épített r. kath. iskolát, melly olly tágas épület, hogy, ha nem 14 házbul, hanem az egész helység r. catholicusból állana is, elég volna, megtekintvén, ő méltóságát figyelmzettetve az iránt, hogy mivel ezen nagy épületbe alig jár öt hat gyermek, legalább az egyik nagy terem fordittassa által, kisededővő intézetté, ugy is 6 éves korukig vallásra a' gyermekek nem taníttatván, kívánatos lenne, hogy az emberiség javára állitson ő nagysága egy kisededővő intézetet, a' nagyobbik terem e' végre átengedvén, legyen első ezen megyében, ki kisededővő intézet által a' még jobb neveltetése alapját veti meg. 'S ezt ő méltósága még is igérte, volt is szíves csekély személyemmel ez iránt értekezni, de épen ezen értekezés után törtévnén ezen tette a' micskei községnek, ő méltósága ezen ajánlatát, mig a' dolog el nem intéztek, felfüggesztette. Hogy a' protestans községek a' magok lelkészeik levelét sem viszik, hanem több helyen azt a' harangozók hordják, az igaz; 's ha e' szempontbul veszi fel a' község e' dolgot, hogy ebben viszonsosság (reciprocitas) nincs, az fájhat; de nem azért tartoznak a' communitasok a' püspöki hivatalos leveleket tovább küldeni, mintha ezzel a' r. catholicusok mintegy uralkodni láttatnának felettök, hanem azért, mert a' püspök: hatóság, már pedig egyik hatóság szokta is 's tartozik is egymás leveleit tovább küldözni, mert ezt az igazság kiszolgáltatása kívánja, kivált a' merre posta nem jár. — A' püspökök mikor beiktattatnak, a' megyék küldöttségeket nem azért küldenek, mivel püspököt installálnak, hanem mivel ugyszólván rokon rangu hatóság tartja örömmünepét. Hogy épen mostan, 's épen a' micskei község serkent fel az egész megyében, mind az időt, mind a' helyet rosszul számította ki, midőn t. i. a' megyés püspök ur, illy emberileg 's valláskülönbséget nem ismerő hazafui érzellemmel kíván gondoskodni,

róluk, nagy következtetésnek látom azt, 's hogy épen ezen püspök alatt berzent föl, és épen legelőbb a' micskei communitas, nem inkább az elhunyt előd alatt, kinek leveleit vagy még pastoraléjat is, melly ellenök szólt, minden legkisebbzugolódás nélkül küldözték. Komáromy György követ lemondván követségéről, april 29kére van kitüze a' választás. Micskén martz. 25én idősb Szilágyi Lajos. Más hiteles kéztül meg ezeket kaptuk: Biharban folyó hó 9kén esti 7órakor B. J. m. alispán urnál, mintegy 60 tekintélyes férfi gyűlt egybe, kik között volt nem nemes létére a' báródi kerületi nemesség főhadnagya is. Az alispán rövid beszédében, ezen édemteljes urak egybehivatásának okát előadván, azon ohajtását jelenté ki, hogy legelőbb is a' pártok közti esendé barátság állitván helyre; mire nézve ugyan már régebben a' kir. biztoshoz egy mindedig figyelembe nem vett nyilatkozat adott be (megjegyzendő: hogy ezen nyilatkozat szerint a' jelenleg uralkodó zabolátlan párt a' b ö k é r e ' s egyetértés. e olly feltétel alatt jelenté ki készségét, ha a' főisp. helyettes, a' fő orvosi hivatal választásra bocsátja *); a' tisztí főügyvéd felfüggesztését visszavonja; a' főjegyző ellentelt követelésekkel fe hagy, szóval elismeri, hogy a' megye jelenlegi zavarát és felháborodását önhibája okozta!) Azután, a' meny nyiben az e' szerint barátságilag egyesült Rdek, legbiztosabban választhatnának követet, jelenleg a' felett tanácskozzanak 's te g y é k meg a' szükséges határozatokat. Az alispán ezen beszéde után egész negyed óraig t ö k é l e t e s n e m a s á g u r a l k o d o t t, mellynek valahára véget vetendő királyi tanácsos B. M. ur ekképen szólalt fel: nem ismérheti meg ezen gyülekezeten azon igényét, hogy annyi ezer meg ezer megyei nemesség jogait korlátozhassa; az itt hozandó határozatok egyedül csak a' jelenlevő részeseket kötelezhetik; egyébiránt maga részéről az ellenfölt biztosítgatja, hogy ha ez is hasonló érzettel járul hozzá, ő senki ellen ellenséges indulatot nem táplál keblében. Mi pedig a' követválasztást illeti: a' megye, több alkalmas egyednek, kik e' megbizást elfogadhatnák, bírásával szerencsés 's nevezett is azok közül mintegy 12—16ot. Ezután felszólt Cs. F. ur T. mellett nyilatkozva, és az előtte szótat candidatusa megnevezése iránt sürgetve, mire a' nevezett kir. tan. vizonzá: az általa előszámlált egyedek egymáshoz mindenekben hasonlóak, ugy hogy, ha az országyűlésnek még csak kezdete volna, érdemes neveiket külön jegyzékekre írván, azok közül huzna ki egyet; de mivel már vége felé jár, azon érdemes urak közül pedig mindenkinek előismereteket szerzeni és az előírományokba bele tanulniok kellene, mire az idő hiányzik: ennél fogyást a' követségre ollyan egyedét lát szükségesnek ajánlani, ki már az országgyűlési munkálatokban tetleges tapasztalással bír és a' törvényhozói pályán dicsegetes kísérleteket is tön; mihez képest P. L. ***) ur mellett nyilatkozik, kit ugyan személyesen nem, hanem csak hírében, nevében ismér. Mire az ellenfölt részéről, jajveszékés lön. Felugro t erre B. L. és olly nyilvánítás mellett, hogy itt az egyességnek 's barátságának semmi lehetősége, miután k. tan. ur ajánlása által kimutatá, hogy P. L. ur lenne é r d e m t e l j e s másod alispán ur feljebb juthatásának akadályaul kitüze; 's T. részére szavazott, B. G. pedig azt v i s z o n z á: hogy a' nevezett férfi mellett épen azért sem szavazhat, mivel azt k. tan. ur ajánlá. Ekkor S. Gy. előre bocsátván, hogy a' conservativek három év elforgása alatt most legelőször olly szerencsések, miszerint conferentiába meghivatásra méltatvák: azon általános elv előleges megállapításának szükségét terjeszté elő: catholicus vagy reform. választassék é? és az alapos okok előszámlálásával reformatus mellett nyilatkozott. Ehez járult az egész gyülekezett véleménye, 's annak folytán, az ellenfölt hivatalától felfüggesztett tisztí főügyvédet D. hozta szönyegre. Tüzesebb vitatkozások után határozatott: senki sem becsületes ember, ki korteseket használnd. De ennek egy fősolgabíró 's annak sógora D. L. n a g y tüzzel ellenmondott. Az elnök kijelenté tehát: kiki tegye azt, a' mit akar, és így a' korteskedések derekasint és botrányosan folynak. A' conferentiát-megelőzte napon Mihályfalván nagy verekedés történt, mellyben B. V. és B. G.-nak fia tetemesen részesültek. Meghívá ugyan B. G. az érmelléki nemességet magához Mihályfalvára lakomázni: de azon a' helybeliek meg nem jelentek; ebdé után a' felborozott társaság muzsikával és zászlóval az utczákon fel-alá járkálva énekelvén: „D. megye Pozsonyba, P. pedig pokolba“ a' mihályfalvi nemesek visszafelelének, hogy: „P. megyen Pozsonyba, 's D. megye pokolba“ ennek néhány főbeverés 's oldalborda-összezuzás lön következménye. P.-L.-t, ki Váradon megjelent, lelepésre kívánták bírni, mire az válaszolá: mivel ő fel nem lépett, le sem léphet, egyébiránt rágalomnak nyilvánítá, mintha ő pénzt előlegezett volna, mert azt nem tette; de már most szükség esetében bizonyosan fog pénzt adni. E' szerint a' korteskedések mindenfelé folynak. A' D. pártiak győzelmök felől elhitetvék; szintugy a' P. részben levők teljes bizodalommal néznek elibe ohajtásaik legszebb credvényeinek.

Spanyolország.

(Pidal a' fogoly követeket meglátogatja. Pascual a' madridi és alcalai özszeesküvés részese; Olozaga Londonban Esparteronál kihallgatást nem nyer; az ország

*) A' fő orvost főispáni helytartó ur előde nevezte ki, mostani főispáni helyt ur tisztválasztáskor hivatalában megérsítette, mit később saját aláírása alatt kell k. k. leiratában ő Felsége is megerősített.
**) P. L. az 1839 — 40diki országgyűlésen heves megyei követ volt.

állapotja; nézetek Izabella házassítatása iránt; Krisztina özvegy királyné Victoriával Euben tanakszik). Pidal a' cortes mérsékpárti elnöke is egyike volt azoknak, kik a' nyert engedélyt használván, a' fogoly követeket meglátogatók. Pascual nemcsak az alicantei zendülésben vön részt, mint Cortina, Garrido, Garnica stb, hanem a' madridi és alcalai özszeesküvésben is, 's egy nem rég bekerült osztályokkal, ki özszeesküvés gyanu miatt önként jelent meg a' közügyész előtt, igen barátságos viszonyban áll. — Olozaga, mihelyt Londonba ért, tüstint azon igyekezett, hogy Esparteronál kihallgatást nyerjen, mit azonban ez kereken megtagadott. Olozaga azért esett az angol ministerség előtt kedvelenségbe, mert részt vön az O'Connell tiszteletre adott ünnepekben, kinek a' volt spanyol kormányzó elleni gyűlölete köztudomásu. Krisztina özv. királyné visszatérte óta folyvást hallgat 's visszatartózkodó. Egyébiránt nyájas mindenek iránt, kivált pedig azok irányában, kik Esparteróhoz leghivebben ragaszkodtak. Spanyolország nagyot sülyedt. Sündörgés, hizelgés és suttogás napi renden vannak most. Azok, kik néhánny évelőt Krisztinát kiüttek 's folyó- és röpíratokban versenyt gyalázatták, most lábainál csusznamásznak. Izabella házassági kérdése most főszerepet játszik. A' kormánypárt francia hggel ohajtaná Izabellát egybeházasítani. Gyakran kérdezik már ez iránt az özv. királynét, ki azonban melőzőleg csak azt felelte, hogy azzal nem kell sietni, mert Izabella alkotványos neveltetését szükséges előbb tökéletesíteni, hogy népét 's ennek szükségét kívülbelül ismérhesse. Ezen az jelszó, mit Párisból eljöttek kapott. Mivel a' francia párt hívei ismérétesek azon diplomatai akadályokkal, mik Izabellának Aumale hggel egybekelését gátolják, melléktúra tértek, mit másutt valahol fődöztek fel. Izabella kezével t. i. más k. hget szándékozna szerencsésíteni; nővérét ellenben Aumale hghhez adandják. Azt tudják, hogy Izabella gyöngye testalkotásu 's több orvos véleménye szerint első gyermek-ágyát alig élendi tul (?). 'S így ha e' szerencsétlenség megtörténne, akkor nővére 's Aumale hg fognának a' spanyol trónra jutni a' nélkül, hogy akár Anglia, akár az európai diplomatia legkevésb akadályt gördithetnének olly pusztá esemény elé. — Hiteles beszéd után hírlik, hogy Krisztina királyné alattomban Eube rándult Victoria ott mulatása közben. A' lapok ugyan hallgatnak erről, mert legnagyobb titokban történt 's egy Kriszt. szolgálatjabeli egyed által pattant ki. Krisztina megkérte Victoriát: bírná arra mindenkép kormányfőit, hogy Esparterot ne pártolják, 's így a' krisztinapártiak győzelmének mi se álljon utjában. Aberdeen lorddal tartott hoszasz tanakodásában pedig, Anglia részire kedvezőbb 's terjedelméb kereskedési szerződést biztosított, mint valaha Esparterotul csak kívántak is. Mindezt, a' barcelonai, alicantei 's cartagenai zendülés kimenete eléggé fel fogja világosítani. Ha ez való, ugy a' mérséki párt kettős igát ró majd Spanyolországra: Franciaország politikája 's majdan családsvöetsége által uralkodik rajta, Anglia pedig iparműveivel fogja azt elárasztani. Narvaez leköszönését, miután Bravoval egészen meghasonlott, naponként várják. Narvaez azt kívánta, hogy a' mérséki párt minden előkelőjit, még azokat is, kik a' nagy forrongás alatt mit sem lenditettek, főhelyekre alkalmazák a' közügyek vitelében; a' minister-elnök azonban hevesen ellenszegült ezen kívánatnak, melly szerinte a' kormányt csak zavarokba ejthetné. Narvaez erre leköszönéssel fenyegetőzött, mit a' kabinetben alkalmasint elfogadnak. —

(Izabella királyné 's a' cadizi hg jegyesek). Párisba april 12d. érkezett követségi futár azon tudósítást hozá a' ministerségnek, hogy Krisztina királyné d. Francisco infanssal egyetértve, Izabella királynének a' cadizi hggel egybekelését elhatározta. A' nyár folytában megtörtéendő egybekelés általános politikai bünbocsánat fogja ünneplésitni.

Anglia.

(Albert hg. Abinger lord halála következményei.) A' kormány egy gőzösét Ostendébe küldé, hogy a' Németországból visszatérő Alberthget Doverbe szállítsa át. Abinger kincstári főb. halála következtében nagy változások fognak a' főhivatalnokok közt történni; az egymást felváltandó személyek már kijelöltetvék. Mivel pedig az erre kitűzött jogtudósok azalóház tagjai, ezeknek pedig ha hivatalt vállalnak, a' követségről le kell mondaniok, tehát néhánny új választás fog történni, miket a' whigek magok részire igyekeznek megnyerni.

Franciaország.

(Taiti tudósítások. Dupetit-Thouars aligha elfogadja a' megtiszteltetést. Vélemény a' spanyol kormányváltásról.) A' taiti tudósításokat a' ministerség csak részenként nyilvánítja. Hirszerint Pomare királyné

Nicholson commodore hajójára vonult, szárazföldi lakába csak akkor térendő vissza, ha Lajos Fülöp válasza megérkezik. D. Thouars tengerésznagy az aláírás után neki szánt érdemkardot csak úgy fogadhatná el, ha a status szolgálatából egészen kilépne, mit nem várhatni. Krisztina királyné Madridba visszatérte óta mind inkább szilárdulni látszik azon vélemény, hogy a kormány alkotmányos utra tér vissza, a mostani kivételes helyzet, mellyben az ország sinylek, megszűnendvén. A mostani ministerség csak néhány tagjai, köztük Bravo, tartják magokat szilárdul a már megkezdett modorhoz, hogy t. i. Spanyolország intézvények által kormányoztassék, s pótolatassanak a hiányzó törvények. Krisztina királyné, kinek gondolkodásmódját mint beszélik, utóbbi években szerzett keserű tapasztalási, a valódi, minden bigottságtól és szineskedéstől egyiránt tiszta vallásosság lényegesen módosították s megváltoztatták, elég alkalommal birt Spanyolország nyomoru helyzetét mivel nemzetek virágzó állapotjával összehasonlítani, s úgy látszik, erős meggyőződése, hogy valami történéj, mi állandó s tartós nyugalmat szerezzen az országnak.

Olaszország.

(A' bordeauxi hg házassága. Olasz szökevények Maltán. Az ausztriai ezredeknek induló parancs adatik.) Olasz határszéli levelek szerint, a' bordeauxi hg és Mária Karolina szicíliai hgnő közötti házasság már annyira megérettnek mondatik, hogy e' tekintetben minden kételkedés szükségtelen; és csupán az angoulémi hg betegsége az ok, melly miatt az ekkorig már teljesen meg nem történt. Corfui hírek szerint közelebb egy nagy-rangu olasz tengerész két fija Malta szigetére menekült, hol most épen nagy számmal tartózkodó olasz-szökevényektől az isméretes főnök Mazzini Londonból váratik. Mindenesetre Olaszország jelen állapotja felette komoly színt kezd ölteni, mint ezt a' Times egyértelműleg azon levéllel, melly e' tárgyban Londonból közelebb érkezett, eléggé kimeríti; szerinte Londonban központi biztosság működik több idő óta a' fiatal Olaszország' érdekében, s hol egy a' leghevesebb szellemű demokrata vezetőkkel ellátott olasz iskola is létezik, melly nemcsak gyermekek, hanem fölserdültek által is látogatatik. Az ő hazafiuskodásuk inkább forradalmi szenvedélyek mint hazájok javát ohajtó buzgalom bélyegét viseli. Ezen társaság tagjai kezét fogva más száműzött s Parisban tartózkodó földijeikkel egész Olaszországot fölkelésre buzdítgatják. E' társulat corszikai ügyvivője, már egy meglehetősen harcra elkészült csoportot gyűjt, melly csak a' legelső jeladásra várakozik. Olaszország belsőjében sem hevernek a' titkos társulatok cselszövői.

Mondják, hogy czéjlok oda törekedni, miszerint a' forradalmi felkelések Bolognában, Perugiában, Anconában és Nápolyban egyszerre történjenek, s hogy majd Róma felé induljanak, ott a' köztársaságot kikiáltandók! A' bolognai kormányzó felette nyugtalanító hírekkel tért vissza Rómába, Calábríában már egy kis zavargás is volt, Sziciliában pedig tudva van, hogy több forradalmi vezér tartja magát készen az első összecsapásra. Most kérjük: vajjon ezen mindenütt mutatkozó elégtelenségnek oka ismét hol rejtezik?

(A' jezuiták Parmában ismét visszaállítottak.) Milanói levelek jelentik, hogy Mária Luiza uralkodó főhgaszszony közelebb kiadott rendeleténél fogva a' jezuita rendet tartományaiban ismét visszaállítván, egy Parmában alapítandó jezuitakolostor-építésre engedelmet adott. Ezt követte azon határozat, hogy a' másodoktatás és a' bölcsészeti előkészületek jövedőre ezen rend által fognak vezéreltetni.

Oroszország.

(Pétervári hírek. Cserkesz mozgalmak. Cseglovsky életrajza.) Pétervári hírek szerint czárné ő fels. június vége felé Berlinbe fog érkezni s néhány héti ottmulatás után Pétervárra visszatérni. Meglátogatandja e' czár az idén Németországot vagy nem, még bizonyosan nem tudhatni. Leuchtenberg hg Stockholmba utazott sógorát Oszkár királyt üdvözlendő s egyszersmind átjya halála miatti sajnát a' pétervári udvarnak megviendő. — Katakazi az Athenben volt orosz követ Odesszában s Moszkvaiban hosszas mulatás után végre Pétervárra érkezett s jövedőjét családja körében távol minden hivataltól szándéka tölteni. — Mart. 27kei legf. napirancs által sok előléptetés történt a' kaukaszusi seregben. Minden felől nagy híre szállong annak, miszerint a' hegylakók hallván az ellenök indított nagy készüléteket, minden erejüket iparkodnak összeszedni s fölfegyverzett népek máris 90 ezerre rúg. Ezen cserkesz népet többnyire francia s lengyel tisztek vezérlik; az orosz kézre került foglyok közt is számos külföldi volt. — Az orosz irodalom legújabb tüneményét Cseglovsky költő életrajza. Ezen agg hadász, már most 107 éves, 52 évig száműzetésben élt Szibériában, hova ártatlanul s minden kihallgatás nélkül küldetett volt. Életének főpontjai ezek: 1762ben katonának állott; a' 7 éves háborúban harcolt, Kolberg bevételénél megsebesített s elfogatott; a' krimi táborozásban szinte megbeszülten török kézbe esett; 4 év múlva visszakerülvén, először léptetett elő. II. Katalint krimi utjában mint hadnagy kísérte, hol igen szép külsejű ifju s jó tánczos levén, egy táncmulatságban a' czárnétól

aranyzelencét kapott, az erre következett török háborúban pedig arany kardot és keresztet. Mikép maga írja le, maga ellen bősitette az akkor szinte mindenható Potemkin hget az által, hogy egy lengyel hölgynek megtetszett, kinek a' hg is hódolt, miért szolgálati hanyagság ürve alatt azonnal Szibériába vitetett. Kérelmei félszázad múlva mégis Pétervárig hatottak s ott találta fel Astracét. A' czár 1842ben adott rendeleténél fogva Cseglovsky nemcsak szabadságát, hanem volt kapitányi rangját is visszanyerte. Ezen kegyelmet ő személyesen akarván megköszönni, 1843d. február 12kén nagy szegénységben Pétervárra érkezett s ő felségök-nél több rendű kihallgattatást nyert. A' czár legközelebb őrnagyi ranggal s illő nyugdíjjal ajándékozta meg. Több magányostól pénzzel is segítettvén, Cseglovsky ismét Irkuczkba, száműzetési helyére önként tért vissza, hátralevő napjait ott leléndő.

Aldunai tartományok.

(Számos halálraítéletés.) Bármit kürtölgessenek némelly hírlapok Szerbia nyugalmáról s rendes boldogságáról: naponként szomorúbb jelei tünedeznek fel annak, hogy Szerbia politikai ege felderülés helyett mindig mélyebb gyászba borul. Az utolsó forradalom győztesei rend, szilárdság s mérséklet helyett még mindig a' legvadabb erőszakkal törekszenek fentartani hatalmokat. Lelkiismeretlen vádlókat pazarul jutalmaznak s jó tanácsokat megvetnek. A' hét szakra menő politikai foglyok közül 70, tehát mintegy minden tizedik halálra ítéltetett a' Kragujevácban összeült rendkívüli törvényszék által s ez ítéletet a' belgrádi fölébbiteli szék is megerősíté s közhiedelem szerint megerősítendő Sándor hg is; s igy ez eddigi jelképét, miszerint még semmi roz akaratot s kegyetlen szívet nem mutatott, uralkodása jelleméről letörlendi. Az elítéltek közt sok tekintélyes s érdemes honpolgár van, például a' volt minster Rajevis Czetko, volt tanácsnok: Gligorievics Vule, Herbes Tivadar, Tuczakovics Péter, Sabaraz Milutin; Ivanovics Lázár, es a' Bogdan kapitány által megöletett Andrejevics tanácsnok 20 éves fia. Az embertelen bánásról s ütlegekről, mikkel ezen foglyok kivétel nélkül tetéztettek, csak szemtanu győződhetik meg tökéletesen. De a' szabadon járó szerbek szabadsága sinez biztosítva, minek szomorú példája volt nemrég egy szerb, kit Belgrád egyik utcáján egy török ártatlanul jatagánnal leszabdalt, s az e' miatt támasztott panaszra a' szerb kormány csak azt felelte, miszerint a' török elől ki kellett volna térni, egy ember miatt nem zavarodhatni a' törökkel kellemetlenségbe. Látható ebből, milly alázattal van a' szerb kormány a' porta ellenében.

ÉRTESÍTŐ.

Haszonbérbe adandó vas-és papírgyár, malmok és koresmák.

T. ns Sárosmegyében Birtfához 1/4 órányira eső s mlg. gr. Forgács István uró nsága hertneki uradalomhoz tartozó mariavölgyi vasgyár, 1 olvasztókemenzéből és 4 hámból álló, a' hozzátartozó épületekkel, mintegy 30 holdnyi szántóföldekkel s kertekkel, vsnbányákkal s évenkénti 2500 köb öl fával, f. év jul. 1ső napján a' nevezett gyárban tartandó árverésen jövő 1845d. évi jan. 1ső napjától kezdve ő vagy több évre haszonbérbe adatik. A' többi feltétel v. Kassán a' mlgos tulajdonos grófnál, vagy alulírt-nál Csákányban Kassa mellett bővebben megtudható.

Tovább a' nevezett uradalombeli Lukó helységben egy jól rendezett papírgyár, nemkülönbön a' kisebb királyi haszonvételek n. m. koresmák és malmok, Lukó, Livó, Kruzsló, Boglyárka, Krive és Krize helységekb n ugyanazon alkalommal tartandó árverésen szinte 1845 évi jan. 1jéától kezdve 6 egymásután köv évre haszonbérbe fognak boesáttatni — Csákányban mart. 31kén 1844. Jánik Ferencz m. k. uradalmi felügyelő. 1-3

Hirdetvény.

A' nmlgu m. k. udv. Kincs ár rendeletéből közhírré tételik, hogy a' tokaji kincstári uradalomhoz tartozó tokaji, tarczali s mádi kir. szőlőkben 1844ik évben termett 27 átalag 5 puttonos és 23 átalag 4 puttonos aszaborok f. évi april 29ik napján Tolcsva m. városban az ottani kincstári számtartói laknál tartandó közárverés után, készpénzfizetésért eladatni fognak. A' venni szándékozók a' borekat a' tolesvai kincstári pinézében az árverés előtt megköstölhatják. Kelt Budán april 3kán 1844. 1-3

A nmlsgu m. kir. Kincstár rendeléséből közhírré tételik: miszerint f. év június 4én kamai Ungvár m. városában az ottani uradalmi felügyelő irodájában tartandó nyilvános árverés után f. évi novemb. 1ső napjától kezdve három egymást követő évre következő kir. javak lesznek haszonbérbe adandók, és pedig Ungvár városában

- 1) A Fejérhajú név alatti négy boltoetska.
- 2) Az ungvári vassavanyu fűrdő.
- 3) Az ungvári „Domb”-koresma.
- 4) koresma mézarszék
- 5) Alsódomonyai koresma
- 6) A gerényi „ ”
- 7) „ daróczi „ ”
- 8) „ hosszúmezei „ ”
- 9) „ lakárti „ ”
- 10) „ kereknyei „ ”
- 11) „ begenyát-pásztélyi „ ”
- 12) „ bukóczi „ ”
- 13) „ csernolovai „ ”
- 14) „ domasinaí „ ”
- 15) „ dubrinicsi „ ”
- 16) „ husznai „ ”
- 17) „ kis-bereznai „ ”
- 18) „ k. bászélyi „ ”
- 19) „ kis turiczai és lipőzi koresma
- 20) „ knyohinyai „ ”
- 21) „ kosztjova-pásztélyi „ ”
- 22) „ miresei „ ”
- 23) „ mokvai „ ”
- 24) „ nagy-bereznai „ ”
- 25) „ nagy turiczai „ ”
- 26) „ ó-szemerei „ ”
- 27) „ orosz-mocsári „ ”
- 28) „ paszikai „ ”
- 29) „ perecsenyi „ ”
- 30) „ polenai „ ”
- 31) „ poroskói „ ”
- 32) „ rákói „ ”
- 33) „ turia remetei „ ”
- 34) „ rosztoka-pásztélyi „ ”
- 35) „ szmerekovai „ ”
- 36) „ sztricsavai „ ”
- 37) „ sztavnai koresma hus-vágás jogával.
- 38) „ szuhai „ ”
- 39) „ tichai „ ”
- 40) „ uj-kemencei „ ”
- 41) „ uj-szemerei „ ”
- 42) „ viszoki koresma a fűrdővel
- 43) „ viskai „ ”

- 44) „ vorocsai „ ”
- 45) „ volozankai a luchi italok mérése jogával.
- 46) „ zábrogyi koresma
- 47) „ zausinaí „ ”
- 48) „ zartcsói „ ”
- 49) „ zaborlei „ ”
- 50) „ alsó-domonyai hús-vágás joga.
- 51) „ turia remetei „ ”
- 52) „ csernolovcsai „ ”
- 53) „ n. bereznai „ ”
- 54) „ turia remetei „ ”
- 55) „ zábrogyi „ ”

melly elősorolt haszonvételek kibérlésére az abban résztvenni kívánók elegendő bantpénzzel, s készpénzbeli vagy egyéb elegendőséges biztosítékkal ellátva a fenirt napra, és helyre ezennel meghivatnak.

A haszonbérleti föltételek Ungváron és Nagy-Bereznán a kamarai uradalmi tiszttartóságoknál olvashatók. Budán febr. 28. 1844. 3-3

Egy a' mezeigazdaságban, és számadásokban jártas s bizonyosságokkal ellátott gazdatiszt keresetetik. Ertekezletni akár személyesen akár bérmentes levelek által t. Kozicz Sándor táblai ügyvéd ural az országotun 2d. sz. alatti Vigyázó házban. 2-3

Hirdetvény.

Fömlt. Eszterházy hercegség lovász mesteri hivatala részéről közhírré tételik, hogy f. 1844ik évi aprilis 29kén 11 órakor Bécsben a Rennyeg nevezeti külvárosban levő herceg Schwarzenbergféle palotában 33 ózoraí ménesheli lovak, május 8kán pedig Mariahilf külvárosban levő hg Eszterházyféle palotában 16 darab eredeti angol telivér az Eszterházy méneshől árverés után a' többet ígérőknek az ígért árnak azonnali letétele mellett eladandók lesznek, — a' venni szándékozók a' fca kitett helyekre és kitűzött határnapokra illendően meghivatnak. 2-3

Serház haszonbérletés.

Szél. es-Fejérmegyében keblezett Adony m városban, az uradalmi serház minden hozzá tartozó haszonvéttel f. 1844dik nov. 1ső napjától kezdve, 3 vagy 6 köveszteudóre május 1ső napján tartandó árverés után a' többet ígérőknek bérebe fog adatni; a' vállalkozók 320 ft. p. p. Czók előleges letételével ezzel meghivatnak. A' feltételek a' tiszttartóságnál megtekinthetők. 3-3

Árverési hirdetés.

Báró Podmaniczky Andor ur és neje esődtömegehez trtozó jármos ökrök, számosabb selymes juhok, gazdasági eszközök, gabona, széna, szalma, az aszódi pinézében bor és egyéb ingóságok esődválasztmányi határozat következtében készpénzért eladandók levén az árverés e' köve kezdendő időkben fog tartatni:

- 1) Pestmegyében kebelezezt Harkai pusztán folyó évi aprilis 15én, midőn maga ezen pusztabeli rész is haszonbérbe fog adatni, ha előbb iránta egyezkedni nem lehetne.
- 2) Fejérmegyében Baracska szomszédságában fekvő Szent Iványi pusztán aprilis 19kén.
- 3) Pestmegyében Aszódon apr. 22én, Kiskartalán apr. 23kán
- 4) Nógrádmegyében fekvő Kisfalud másképp Krakkó pusztában apr. 25én.
- 5) Hevesmegyében fekvő Recsk helységben apr. 27kén, melly helyekre és határidőkre a' venni szándékozók illendően meghivatnak. Kelt Pesten martzius 21kén 1844. 3-3

Dunavízállás: Budán april. 23dikán 13' 0" 0" a' 0 fölött.